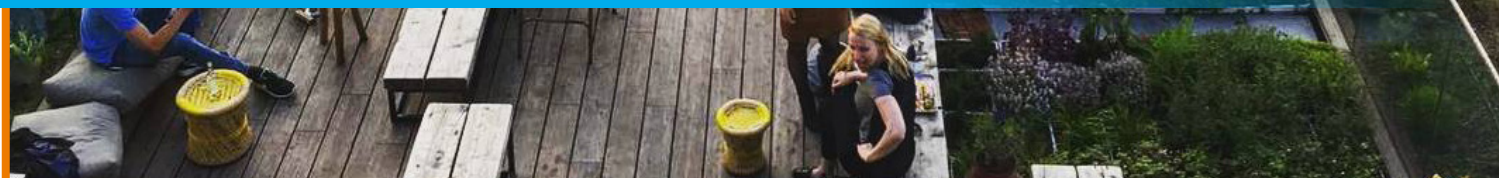

Veerkrachtig Leisure, Tourism & Hospitality-domein

Propositie voor de ontwikkeling van een Professional Doctorate-programma

1

Aanleiding

Ontwikkeling van hogescholen als kennisinstellingen

Op 2 december 2019 presenteerde de minister van OCW haar strategische agenda hoger onderwijs en onderzoek: Houdbaar voor de toekomst. In deze agenda werd, gebaseerd op de tekst uit het position paper VSNU-VH Doorontwikkeling binair stelsel, aandacht besteed aan nut en noodzaak van een eigen derde cyclus voor het hbo.

In mei 2019 committeren hogescholen zich via een position paper ten volste om een derde cyclus (hierna ook: Professional Doctorates) voor het hbo te realiseren waarbij vorm, inhoud en kwaliteitsborging nader bepaald worden. Hierbij wordt aangesloten op het Europees Kwalificatieraamwerk (EQF), de Dublin-descriptoren en het Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek van de Vereniging Hogescholen; zo mogelijk worden de descriptoren uit het EQF verder uitgewerkt voor de specifieke kenmerken van het praktijkgericht onderzoek en beoogde karakteristieken van de derde cyclus in het hbo.” (Position Paper – Derde cyclus voor het praktijkgericht onderzoek in het HBO, namens: Hogeschool van Amsterdam, Saxion Hogeschool, Hogeschool Utrecht, Hanzehogeschool, Breda University of Applied Sciences, Hotelschool The Hague en NHL Stenden Hogeschool, mei 2019).

Pilots Professional Doctorate

De hogescholen en haar Vereniging Hogescholen worden gevraagd een voorstel te doen voor de vormgeving van een derde cyclus, die de basis kan vormen voor pilots in specifieke sectoren. De pilots rond de Professional Doctorates zijn ingebed in de bredere ontwikkeling die hogescholen als kennisinstellingen doormaken. Om het proces adequaat en met een zo breed mogelijk inbreng te laten verlopen is gekozen voor de inrichting ervan met één verenigingsbreed programmteam en een aantal domeinspecifieke taskforces. De pilots kennen een ontwerpfasen en een uitvoeringsfasen. In de ontwerpfasen wordt het Professional Doctorate-traject nader gedetailleerd (opzet, duur, kwaliteitseisen, eindkwalificaties, toetsing, kwaliteitsborging, etc.). Na afronding van de ontwerpfasen en afstemming binnen de vereniging kan de uitvoeringsfasen starten.

De ontwerpfasen wordt gezamenlijk doorlopen om een hbo-breed kader te ontwikkelen, waarbinnen de eigenheid van de verschillende sectoren hierna hun plek kan krijgen. Basis voor dit kader vormt tenminste de niveauvereisten voor NLQF/EQF niveau 8. Daarnaast wordt expliciet gebruik gemaakt van bestaande kwaliteitseisen en waarborgen voor Professional Doctorates uit het buitenland, teneinde de kwaliteit, herkenbaarheid en vergelijkbaarheid van de Professional Doctorates in het hbo te vergroten.

Gelet op de gewenste kwaliteit in combinatie met de relatief beperkte omvang van onderzoeksgroepen in hogescholen is het wenselijk om pilots te definiëren op thematisch of domeinniveau. De keuze hangt af van de voorstellen die de hogescholen aandragen. Criteria voor het bepalen van waar deze pilots kunnen plaatsvinden:

- Voor de 3e cyclus is er verbinding met de aanwezige 2e en 1e cyclus.
- De hogescholen binnen een voorgesteld domein hebben een goed onderzoekstrackrecord.
- Hogescholen hebben de propositie onderling afgestemd met andere hogescholen die 2e en 1e cyclus op dit thema aanbieden – ook om expertise bij te dragen.
- Er is aantoonbaar commitment / toegevoegde waarde van het afnemend werkveld over nut en noodzaak van de derde cyclus in het hbo op dit thema.

Opgaven van het domein vragen versterking opleidings- en kennisinfrastructuur

De opgaven voor het domein Leisure, Tourism & Hospitality zijn groots. Het domein groeit wereldwijd tot één van 's werelds grootste economische sectoren, waarbij het 1 op de 10 banen wereldwijd en meer dan 10,3% van het wereldwijde BBP genereert. De groei gaat gepaard met toenemende impact in economische, ecologische en maatschappelijke zin, zowel positief als negatief. Deze wereldwijde groei, de impact, de complexiteit van het domein, de verwevenheid met andere domeinen én de noodzaak tot verduurzaming, brengen het domein internationaal in een nieuwe context met een hoge mate van onzekerheid. Het vereist ook meer geavanceerde expertise, theorieën, principes, concepten en business/verdienmodellen. De COVID-19 crisis, die het domein zeer hard raakt, vraagt daarnaast om een herevaluatie van de bestaande groeimodellen om bestemmingen en industrie veerkrachtiger te maken en het domein Leisure, Tourism & Hospitality sterker te laten bijdragen aan de maatschappelijke uitdagingen in de toekomst.

Kortom: het vraagt een verdere versterking van de bestaande opleidings- en kennisinfrastructuur op het eerste, tweede en derde niveau: het bachelor-, master- en Professional Doctorate-niveau.

Gezamenlijke propositie Professional Doctorate domein Leisure, Tourism & Hospitality

Het consortium van zeven hogescholen heeft een sterke organisatiegraad, evenals een Centre of Expertise, op het gebied van toegepast onderzoek. Gegeven de opgaven van het domein Leisure, Tourism & Hospitality, de sterke positie van de hogescholen betrokken bij het domein en hun ambities om zowel het onderwijs als onderzoek naar een nog hoger niveau door te ontwikkelen, hebben de hogescholen besloten om gezamenlijk – met het werkveld – een taskforce te organiseren en een sterke propositie uit te werken. Het Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality (CELTH) fungeert in het proces als facilitator en (tijdelijk) trekker.

Alle ingredienten voor een succesvolle noodzakelijke uitwerking van een gezamenlijk Professional Doctorate-programma zijn aanwezig. Hierbij treft u dan ook onze gezamenlijke propositie aan om voor het domein Leisure, Tourism & Hospitality de volgende fase in te kunnen gaan: de ontwerpfase voor een Professional Doctorate in het domein Leisure, Tourism & Hospitality.

Hotelschool The Hague
Saxion Hogeschool
Breda University of Applied Sciences
NHL Stenden Hogeschool
HZ University of Applied Sciences
Inholland
Hotel Management School Maastricht/Zuyd Hogeschool

Facilitated by:

Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality (CELTH)

Het domein Leisure, Tourism & Hospitality in context

2.1 Prelude: COVID-19 en de transitie van het domein Leisure, Tourism & Hospitality

Het domein Leisure, Tourism & Hospitality is wereldwijd één van de zwaarst getroffen domeinen door de COVID-19-crisis. De crisis is een voorbeeld van een grote schok die in één keer het hele systeem uit balans brengt en waar niemand zich op had voorbereid. Zelfs op dit moment is het nog onduidelijk hoe lang de gezondheids-crisis voortduurt, hoe landen omgaan met internationaal reisverkeer en wat het effect zal zijn op de wereld-economie. Aan de andere kant... de sector staat óók bekend om zijn veerkracht en bij eerdere crises herstelde de sector zich snel. Inmiddels is wel duidelijk dat de lockdown van het domein Leisure, Tourism & Hospitality ons allemaal raakt in ons dagelijks leven: we konden niet meer uit eten of naar het terras, events worden afgelast, attractieparken, musea en andere culturele instellingen werden gesloten, zakelijke reizen en vakanties worden uitgesteld. Het maakt duidelijk dat het domein niet alleen van belang is voor de (Nederlandse) economie, maar dat het domein ook voor het sociale welbevinden van groot belang is.

De crisis biedt ook mogelijkheden, voor een 'rethinking' van het bestaande economisch groeimodel en kansen voor een duurzamere en op termijn circulaire operatie. In lijn met het advies Waardevol Toerisme van de Raad voor de leefomgeving & infrastructuur (Rli) zou toerisme gezien moeten worden als een middel om maatschappelijke vraagstukken op te lossen die bijdragen aan het algemeen belang van bewoners, bezoekers en bedrijven. Ook het globale karakter van de sector is onderdeel van een heroverweging en – zeker op de korte termijn – biedt de crisis mogelijkheden voor lokaal toerisme. Er zijn in inmiddels diepgaande discussies gaande over de rol van Leisure, Tourism & Hospitality na COVID-19 en de hiervoor benodigde vaardigheden. De vraag "Waarom toerisme en hospitality voor deze regio" komt centraal te staan en dient in samenspraak door stakeholders samen beantwoord te worden. Alleen dan kan men focussen op benodigde circulaire instrumenten die nodig zijn om het 'waarom?' te realiseren.

The urgent demands of the present necessitate an interrogation – a re-exploration and a re-envisioning of the future of tourism – of what has to change (and remain constant). Despite the crippling effects of COVID-19, new forms of solidarity are emerging that challenge the prevailing competitiveness ethic. While a transactional economic revival has to remain a top priority, progress will advance, so long as tourism becomes more transformational and transcendent. Discoveries of new methodologies for achieving the Sustainable Development Goals and versions of a Green New Deal, for example, are generating interest, notably 'mass flourishing' introduced in 'anti-fragile' ways. Utilizing a 'future-back' paradigm that demands deep-dive assessments and articulation of purpose, the gaps between 'what is' and 'what could or should be' are bound to close. Such undertakings represent a 'coming together' of all stakeholders, a role that academicians are urged to embrace, especially through action research, curriculum change and creation of 'daring classrooms'¹.

¹ <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14616688.2020.1762120>.

2.2 Groeiend belang domein Leisure, Tourism & Hospitality

2.2.1 Het toerisme-, vrijetijds- en gastvrijheidsdomein, een definitie

Het domein Leisure, Tourism & Hospitality kent vele namen, zoals 'vrijetijdseconomie', 'gastvrijheidseconomie' en 'bezoekerseconomie'. De introductie van deze begrippen is vaak bedoeld om te tonen dat leisure, toerisme en hospitality een breed veld bestrijken. De nieuwe termen hebben als nadeel dat zij het domein nadrukkelijk in de hoek van de economie plaatsen. Dat is een beperking: het domein kent ook veel sociale, ruimtelijke en culturele facetten, die gezien het actuele debat over een herbezinning over de rol van toerisme als middelen voor stedelijke en gebiedsontwikkeling, het invullen van maatschappelijke opgaven en daarmee het vinden van balans tussen bezoekers, bewoners en bedrijven van groot belang zijn. Vandaar dat in deze propositie enerzijds wordt gekozen voor de overkoepelende naam toerisme- en vrijetijdsdomein. De verkenning van het toerisme- en vrijetijdsdomein start met de internationaal erkende definitie van toerisme van de World Tourism Organization van de Verenigde Naties (UNWTO): 'de activiteiten van personen die reizen naar en verblijven op plaatsen buiten hun normale omgeving, voor niet langer dan een (aaneengesloten) jaar, om redenen van vrijetijdsbesteding, zaken, en andere doeleinden die niet zijn verbonden met het uitoefenen van activiteiten die worden beloond vanuit de plaats die wordt bezocht'. Hoewel het vrijetijdsgedrag van bewoners in hun 'normale omgeving' officieel geen deel uitmaakt van de definitie toerisme, maakt het wel een belangrijk onderdeel uit van het toerisme- en vrijetijdsdomein.

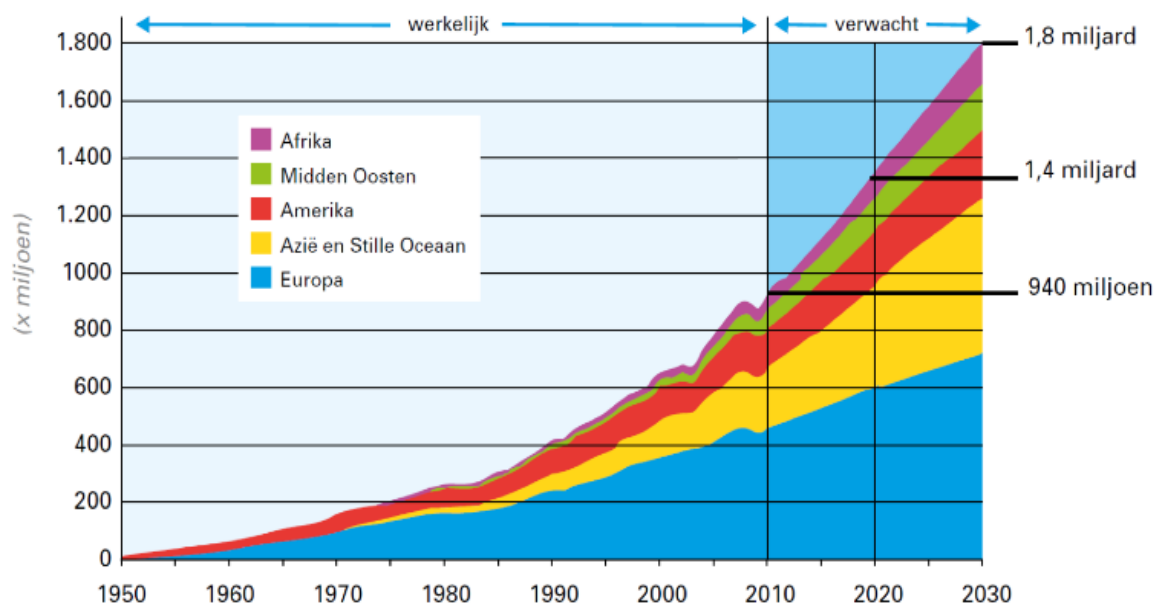
*De studie van het **toerisme- en vrijetijdsdomein** draait om (zakelijke en vrijetijds-)bezoekers (gasten) en bewoners en de bedrijven (en publieke organisaties) die hen voorzien van producten, diensten en plekken – al dan niet specifiek gericht op het toerisme- en vrijetijdsdomein.*

*Anderzijds worden in dit domein bedrijfsprocessen bestudeerd in gastvrijheid (hospitality) gerelateerde bedrijven: het **gastvrijheidsdomein**.* In Nederland betreft dit een sector met 582.000 werknemers en 61.775 bedrijven, waarbij ruim 99% gerekend worden tot midden- en kleinbedrijf. Naast het directe economische gewicht, richten met name accommodatieverstrekkers zich vooral op de zakelijke markt. Deze business-to-business oriëntatie maakt het aanbod van deze bedrijven voorwaardelijk voor in het bijzonder internationale economische activiteiten. Tevens heeft deze sector een belangrijke sociaal-culturele functie die moeilijk meetbaar is, maar zoals tijdens de COVID-19-lockdown duidelijk is geworden, wel duidelijk waarneembaar.

2.2.2 Structurele groei van het toerisme-, vrijetijds- en gastvrijheidsdomein

Het toerisme-, vrijetijds- en gastvrijheidsdomein kent wereldwijd een sterke groei, groter dan de groei van de wereldeconomie. Wanneer we kijken naar de wereldwijde toeristische aankomsten, dan zien we in dat in 2018 1,4 miljard aankomsten gerealiseerd werden, met een groei ten opzichte van het jaar daarvoor tussen de 2% (Noord- en Zuid-Amerika) en 7% (Azië en Afrika). Volgens de UNWTO was hiervan 17% een zakelijke reis. In Europa werd in 2018 een gemiddelde groei van 5% gerealiseerd ten opzichte van 2017. Het is de verwachting dat het wereldwijde toerisme in 2030 groeit tot 1,8 miljard toeristische aankomsten. Echter, mogelijk dat de COVID-19-pandemie een structurele langetermijnverandering in het reisgedrag teweegbrengt.

² NBTC-NIPO Research, 2019, ContinuVrijeTijdsOnderzoek 2018 – basisrapport. Den Haag.

Bron: Perspectief 2030, NBTC Holland Marketing, 2018

Deze groei geldt ook in sterke mate voor de Nederlandse situatie. In 2018 groeiden de toerisme-, vrijetijds- en hospitalitybestedingen met 6,4 procent naar 88 miljard euro. Het volume groeide met 4,1 procent, waarbij de prijzen met 2,3 procent toenamen. Het aantal banen in het domein groeide met 3,6 procent naar 791 duizend.

Toerisme-, vrijetijds- en gastvrijheidsdienstverlening wordt dus steeds belangrijker voor de Nederlandse economie aangezien het domein veel sneller groeit dan de totale Nederlandse economie. Het economisch belang van het domein blijft stijgen. Door de toename van de toegevoegde waarde van het domein is het aandeel in de Nederlandse economie in 2018 met 0,1 procentpunt gegroeid naar 4,4 procent; dat is het dubbele van de landbouw in Nederland.

De toegevoegde waarde van het domein bedroeg 30,4 miljard euro in 2018. Dat is een stijging van 7,1 procent ten opzichte van 2017. Gecorrigeerd voor prijsveranderingen was de stijging 5,0 procent, terwijl de Nederlandse economie in 2018 met 2,6 procent groeide. De horeca droeg met ruim 12 miljard euro het meest bij aan de toegevoegde waarde in het domein in 2018³.

De prognose van het NBTC is dat deze groei richting 2030 zal aanhouden en waarschijnlijk ook daarna. NBTC Holland Marketing rekent op een groei van het toerisme in Nederland van 42 miljoen binnenlandse en buitenlandse bezoekers in 2017 naar ruim 59 miljoen in 2030; een groei van 40%. De sterke wereldwijde groei van het domein, noodzaakt de behoefte aan expertise op topr niveau, in Nederland, Europa en wereldwijd⁴.

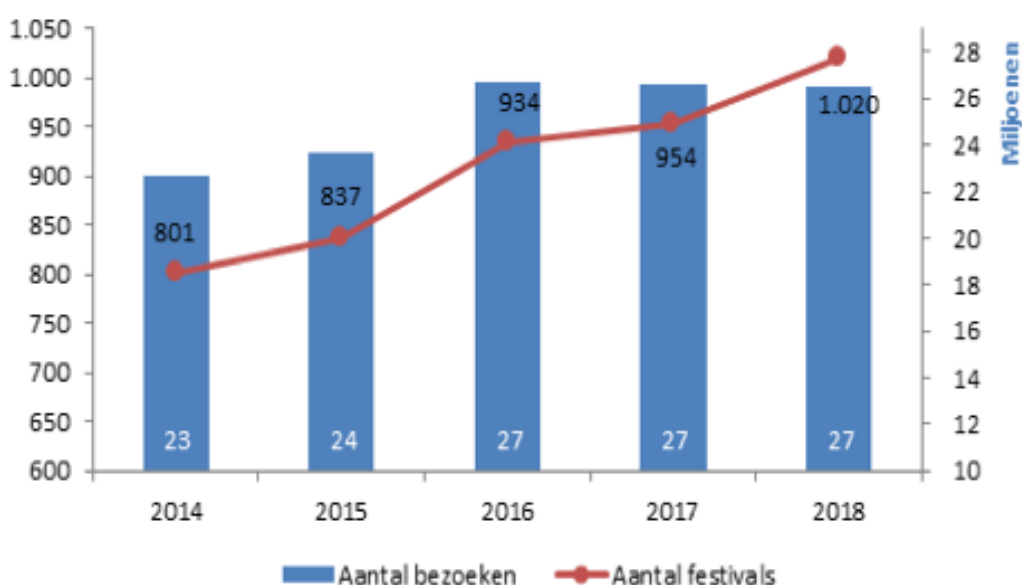
³ Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2019, NRIT Media, CBS, NBTC, CELTH, 2019.

⁴ Perspectief 2030, NBTC Holland Marketing, 2018.

De stormachtige groei tekent zich ook af – althans tot de COVID-19-crisis – in het gastvrijheidsdomein en de eventsector. Zo groeide de horeca in Nederland in 2019 ten opzichte van 2015 met een index van 127,6⁵. De festivalsector schoot in 2018 voor het eerst door de grens van 1.000 festivals. In totaal realiseerden in 2018 meer dan 1.000 festivals 26,5 miljoen bezoeken⁶. Goed bruikbare gegevens over dagtoeristen zijn schaars. Volgens het NBTC (2019) maken Nederlanders jaarlijks ruim 1,5 miljard dagtrips in eigen land. Het aantal bezoekers van dagattracties verschilt sterk per attractie, maar ook hier is over de grote linie een stijging zichtbaar: in 2017 telden de vijftig grootste dagattracties 47 miljoen bezoekers; 8% meer dan in 2016.

Ontwikkeling horeca (seizoengecorrigeerd)

2015=100

⁵ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/09/omzet-horeca-stijgt-1-6-procent-in-vierde-kwartaal>.

⁶ <https://www.clcvecta.nl/ledenportal/kennis-onderzoek/beurzen-monitor-2019>.

2.2.3 Samengestelde producten en diensten, verweven met andere domeinen

Een gast komt meestal niet vanwege één bedrijf naar een plaats, stad of regio, maar vanwege het samenspel tussen verblijf, horeca, vermaak, landschap, winkels, vervoer etc. Er is sprake van samengestelde producten en diensten, waarbij verschillende bedrijfstakken zijn betrokken⁷.

Het toerisme-, vrijetijds- en gastvrijheidsdomein is een breed domein, waarin de bezoeker met diens activiteiten en de bewoner met diens vrijetijdsactiviteiten centraal staan. Zij worden bediend door een breed palet van bedrijven en organisaties, zowel private als publieke partijen. Zoals:

- **Vervoer:** vliegmaatschappijen, autoverhuur- en busvervoerbedrijven, taxibedrijven en faciliterende infrastructuur.
- **Verblijf en hospitality:** hotels, restaurants en cafés, B&B's, bungalow- en kampeerbedrijven, professionele en platform-gebaseerde vakantieverhuur.
- **Vermaak:** ontwikkelaars en exploitanten van events, dagattracties, sport- en cultuurdienstverleners.
- **Bemiddeling:** touroperators en (online) reserverings- en boekingsplatforms.
- **Beheerders/exploitanten van bestemmingen (steden, regio's en (natuur)gebieden) en de openbare ruimte:** de fysieke en nonfysieke structuren, de cultuur- en belevingswaarde.

Het aanbod van diensten in dit domein heeft een aantal specifieke kenmerken. Zo zijn ze vaak niet van tevoren tastbaar. Het gaat om ervaringen/belevingen, zoals het reizen met een vliegtuig, het verblijf in een hotel, plezier en ontspanning en het zien van een beroemde stad. De diensten worden op hetzelfde moment geconsumeerd als ze worden geproduceerd, ze kunnen niet worden 'opgeslagen' om later nog een keer te worden aangeboden. Denk bijvoorbeeld aan een niet-verkochte vliegtuigstoel, een lege tafel in een restaurant of een onbezette hotelkamer of een niet-bezette ruimte tijdens een evenement. Dit gegeven maakt het domein kwetsbaar, in crisissituaties (zoals anno 2020 met COVID-19) wordt de sector harder geraakt dan andere sectoren waar het aanbod 'op de plank blijft liggen'.

Door het samengestelde karakter heeft het toerisme-, vrijetijds- en gastvrijheidsdomein een nauwe verwevenheid met andere domeinen en sectoren, gebieden en steden en wordt het succes bepaald door het samenspel tussen bedrijfsleven en overheid, gasten en inwoners. De verwevenheid maakt het domein en haar sector complex. Het organiserend vermogen is van grote invloed op het succes van de ontwikkeling van het domein en bestemmingen. In dit organiserend vermogen schuilt een forse uitdaging.

2.2.4 Specifieke kenmerken, ontwikkelingen en uitdagingen van het domein

Het samengestelde karakter, de verwevenheid én de groei van het toerisme-, vrijetijds- en gastvrijheidsdomein, geven het een aantal specifieke kenmerken, ontwikkelingen en daaruit voortvloeiende uitdagingen. De meest relevante kenmerken zijn:

A. Ontwikkeling van fysiek aanbod & softe beleving: het toerisme-, vrijetijds- en gastvrijheidsdomein wordt gekenmerkt door ontwikkeling van fysiek aanbod en openbare ruimte: van vervoersmiddelen, hotelvastgoed, bungalow- en kampeerterrainen, attracties en evenementen, fietspaden tot (binnen) steden en (natuur)gebieden. Alle met hun eigen mix aan financiers, exploitanten en beheerders, zowel publiek als privaat. Deze ontwikkeling geeft het domein een sterke claim op (openbare) ruimte. Deze sterke claim op ruimte en het samengestelde karakter, zorgen voor een forse regeldruk (bijv. Omgevingswet, Natura 2000, relevante horecawetgeving, Wet toeristische verhuur, etc.)⁸ en concurrentie met andere domeinen die eveneens een claim op de beschikbare ruimte leggen.

⁷ NBTC-NIPO Research, 2019, ContinuVrijeTijdsOnderzoek 2018 – basisrapport. Den Haag.

⁸ Op basis van: Waardevol Toerisme, Rli, 2019.

Naast deze fysieke claim, kenmerkt de vraag van de bezoeker en gast zich door een behoefte aan betekenisvolle ervaringen die de bezoeker met anderen kan delen⁹. Ofwel, ondanks de sterke fysieke claim van het domein, staat de softe beleving (sfeer, cultuur, avontuur, uitdaging, gastvrijheid van een stad of gebied, evenement, attractiepark of verblijfsaanbod) van de bezoeker/gast tijdens zijn customer journey centraal. Zowel in de ruimtelijke ontwikkelingsclaim, de hiermee gepaard gaande impact, relevante wet- en regelgeving, de concurrentie met andere domeinen als de relatie met beleving, schuilen diverse nog onontgonnen onderzoeksvraagstukken.

B. High Tech & human touch: technologie – zoals mobiel in- en uitchecken, cloudgebaseerde interfaces, gecentraliseerde communicatie en loyaliteitsprogramma's – speelt een steeds belangrijkere rol in het moderne vrijetijds- en hospitalitylandschap. Nieuwe technologieën stellen bedrijven in staat een persoonlijke ervaringen van bezoekers waar te maken. Technologie moet medewerkers in staat stellen hun gasten beter van dienst te zijn, in plaats van een futuristische vervanging te zijn voor high-touch service¹⁰. Persoonlijke aandacht is daarbij een cruciaal onderdeel van de beleving, waarmee de aanbieder zich in sterke mate kan onderscheiden. Een gebied van verdere exploratie en onderzoek betreft niet alleen de technologische doorontwikkeling, maar juist ook de korte- en langetermijn consequenties op individueel niveau alsmede op het niveau van de samenleving als geheel (bijvoorbeeld de enorme concentratie van data over het vrijetijdsgedrag van consumenten, in handen van grote techbedrijven en overheden).

C. Festivalisering & business: er is in Nederland een stijgende behoefte aan festivals en daar spelen evenementenorganisatoren continue op in. In 2019 werden er alleen al in Nederland meer dan 1.000 evenementen georganiseerd met meer dan 26 miljoen bezoekers. Ook de zakelijke markt heeft steeds meer behoefte aan de ongedwongen sfeer van een festival. Congrestival, corporate festival, zakelijk festival of business festival, het zijn allemaal benamingen voor een populaire trend in de evenementenbranche: de grens tussen bedrijfs- en publieksevenementen vervaagt. Bedrijven brengen hun inhoudelijke doelstellingen niet meer over op een congres of ander traditioneel, zakelijk evenement, maar maken zij gebruik van de ontspannen, feestelijke sfeer van een festival¹¹. De verdere ontwikkeling van het fenomeen festivalisering, de toenemende complexiteit, de sociaal-maatschappelijke invloed, duurzaamheid en veerkrachtige toekomstige concepten (mede in relatie tot COVID-19) vragen om verdere exploratie en onderzoek.

D. Efficiency & hostmanship: in de jaren 80 richtten organisaties in het domein zich op de primaire processen; vanaf de jaren negentig werden ondersteunende processen toegevoegd. Inmiddels heeft facility management een plek gekregen in de Raden van Bestuur. De volgende stap is het integreren van hospitality in organisaties. Gastvrijheid kijkt naar de interactie tussen mensen en hoe mensen zich welkom kunnen laten voelen. Gastvrijheid wordt steeds relevanter omdat verschillende producten en diensten commodities zijn geworden. Gastvrijheid kan het verschil maken. Met andere woorden, terwijl facility management efficiëntie heeft gebracht aan organisaties en samenlevingen, het heeft de persoon en de hospitality-component verdrongen. Nieuw onderzoek zou op basis van wat we weten over de essentie van gastvrijheid, hoop en vriendelijkheid en gast-gastrelatie 'mensen' terug kunnen brengen in efficiënte organisaties: hostmanship.

⁹ <https://news.gtp.gr/2019/01/23/wttc-meaningful-experiences-sharing-connectivity-top-travel-trends-2019/>.

¹⁰ Op basis van: <https://www.hospitalitynet.org/opinion/4094560.html>.

¹¹ Op basis van : <https://www.eventbranche.nl/dossiers/toekomst-van-eventmarketing-welke-festivaltrends-geven-zakelijke-events-vorm-17914.html> en <https://respons.nl/wp-content/uploads/2019/09/Factsheet-Festival-Monitor-2019.pdf>.

E. Impact & marges: het domein heeft een forse economische, ecologische en maatschappelijke impact, zowel positief als negatief, waarbij bestemmingen en bedrijven zoeken naar de juiste balans tussen deze impacts. Dit vraagt om een actief handelen van de overheid op lokaal/regionaal, provinciaal en nationaal niveau in een netwerkstructuur met alle andere stakeholders: naast de overheid de kennisinstellingen, ontwikkelmaatschappijen, het bedrijfsleven en de eigen inwoners. Dit bekekt ook meer beleidsaandacht en grotere publieke investeringen dan anno 2020 het geval is¹². De impacts van het domein en het balanceren hiervan, zijn onderwerp van nader onderzoek. Het domein wordt daarentegen ook gekenmerkt door een sector met relatief dunne marges, met een sterke mate van conglomeratievorming enerzijds – zoals de grotere vliegmaatschappijen, internationale hotelketens en bungalowketens – en een fors aandeel klein (MKB-) bedrijfsleven anderzijds. De vraag is dan ook welke businessmodellen te ontwikkelen zijn, om het domein – zowel bestemmingen als industrie – veerkrachtiger te maken, zodat zij in de toekomst beter tegen een stootje kan.

F. Financiering & professionaliteit: waar het subdomein van de hotelmarkt wordt gekenmerkt door investeringen in vastgoed met een doorgaans goede alternatieve aanwendbaarheid en professionele internationale exploitatieketens, wordt het overige gastvrijheidsdomein en het leisure-domein gekenmerkt door een beperkt aantal sterke (internationale) spelers en een veelheid aan kleinschaligheid, hiermee doorgaans gepaard gaande lage professionaliteit en (mede daardoor) een beperkte toegang tot financiering¹³. De sector heeft behoefte aan een kwaliteits- en imago-impuls.

G. Duurzaamheid & circulariteit: het toerisme, vrijetijds- en gastvrijheidsdomein speelt een belangrijke rol in de duurzame ontwikkeling van onze samenleving. Het domein is cruciaal voor lokale, regionale, nationale en globale economieën, maar het domein heeft ook vaak een negatieve impact op de sociale en natuurlijke omgeving, vanwege onder andere overtoerisme, stijging van vastgoedprijzen, vervuiling, uitstoot van broeikasgassen en druk op (lokale) bronnen, grondstoffen en andere sociale en ecosystemen waarvan het onderdeel is. Vanwege deze verbondenheid kunnen duurzame initiatieven in de sector een grote impact hebben op onze samenleving en onze planeet. Tot op heden zijn nog veel inspanningen op dit gebied ad hoc en gericht op het besparen van kosten en/of worden overschaduwed door dagelijkse operationele zaken. Weinig initiatieven zijn erop gericht om duurzaamheid te verenigen met de algemene businessstrategie, of op het creëren van waarde voor de gehele samenleving. Kortetermijnplannen zegevierden nog altijd over langetermijnvoordelen, met alle gevolgen van dien (Melissen et al. 2016a, 2016b)¹⁴. Dat neemt niet weg dat er door de jaren heen wel vooruitgang is geboekt binnen de sector en dat de bereidheid tot werken met en voor duurzaamheid gegroeid is. En dat is nodig. Want met de ondertekening van het Klimaatakkoord van Parijs moeten landen en economieën sterker investeren in duurzaamheid en inzetten op de graduele transitie naar een circulaire economie. Op 26 april 2019 heeft het kabinet daartoe een brief aan de Tweede Kamer gezonden over het Missiegedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid. In dit beleid wordt o.a. ingezet op een transitie naar een circulaire economie, waarin Nederland is "afgestapt van het idee dat producten en grondstoffen een lineair leven doorlopen van grondstofwinning naar productie naar afval". De ambitie is om in 2050 in Nederland een duurzaam gedreven, volledig circulaire economie te realiseren. De tussendoelstelling van het kabinet is om in 2030 50% minder primaire grondstoffen (mineraal, fossiel en metalen) te gebruiken¹⁵.

¹² Op basis van: Waardevol Toerisme, Rli, 2019, en Overtourism? Understanding and managing urban tourism growth beyond perceptions, UNWTO/CELTH, 2019.

¹³ Op basis van gesprekken met Rabobank, ABN-AMRO, IAAPA, Metropoolregio Amsterdam, Leisure Development Partners, Midpoint House of Leisure.

¹⁴ Gebaseerd op: https://www.nritmedia.nl/kennisbank/39740/op-de-kaart-duurzaamheid-en-hospitality-/?to_picsid=en en <https://www.celth.nl/nl/blogs/unwto-report-overtourism-understanding-and-managing-urban-tourism-growth-beyond-perceptions>.

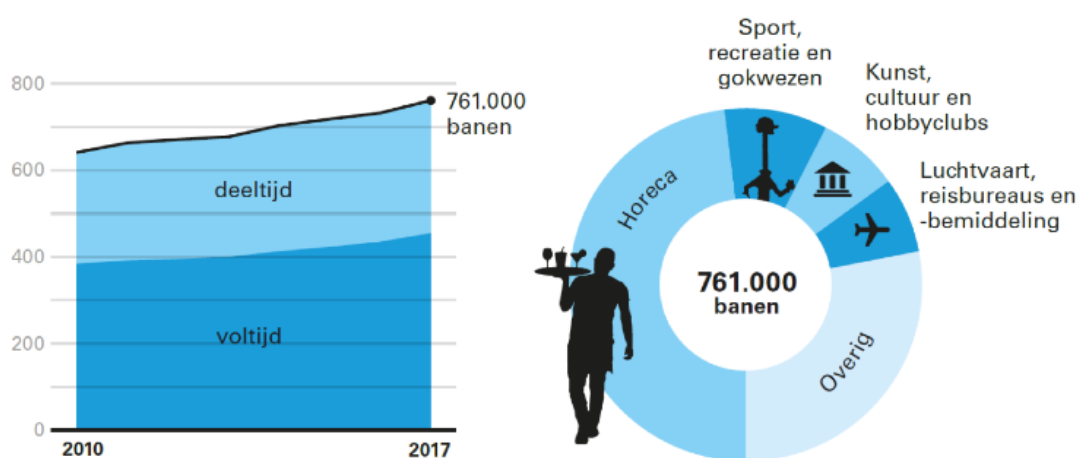
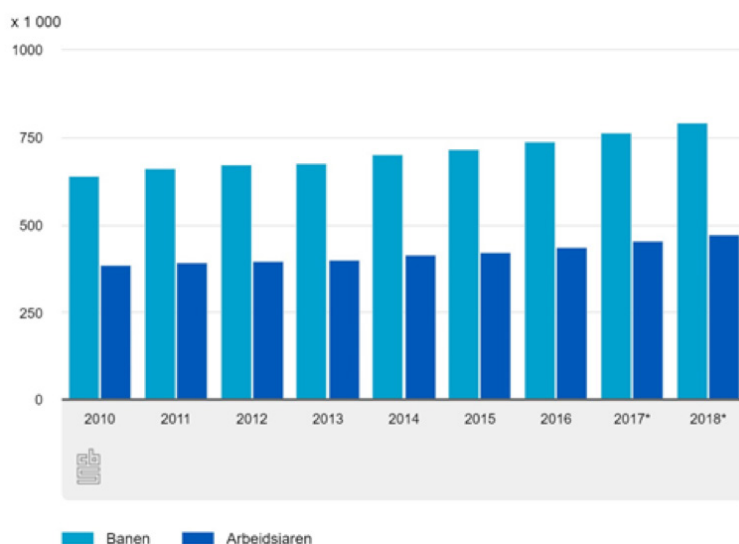
¹⁵ Kennis- en innovatieagenda Circulaire Economie – versie 2.0 – 15 oktober 2019.

Dit stelt het domein voor een grote duurzaamheidsopgave, waarin nieuwe expertise en toegepast wetenschappelijk onderzoek onderdeel van het fundament vormen. Een vraag die nog open staat is, bijvoorbeeld, hoe bedrijven in de dienstensector circulair kunnen worden. Circulariteit is als concept ontwikkeld voor maakbedrijven. Alhoewel het toerisme-, vrijetijds- en gastvrijheidsdomein ook producten gebruiken, is de kern van hun aanbod een dienst. Hoe kunnen diensten circulair ontwikkeld worden en welke consequenties heeft circulariteit voor het managen van een dienst? Mogelijk dat de COVID-19-crisis als 'reset' fungeert en een extra versnelling brengt in de transitie naar een duurzamer en op termijn circulair toerisme-, vrijetijds- en gastvrijheidsdomein.

H. Human Capital in de breedte & niche-expertise: het domein staat bekend als een banenmotor.

Menselijk kapitaal is een issue voor het toerisme-, vrijetijds- en gastvrijheidsdomein, waar persoonlijke aandacht onderdeel zijn van de beleving.

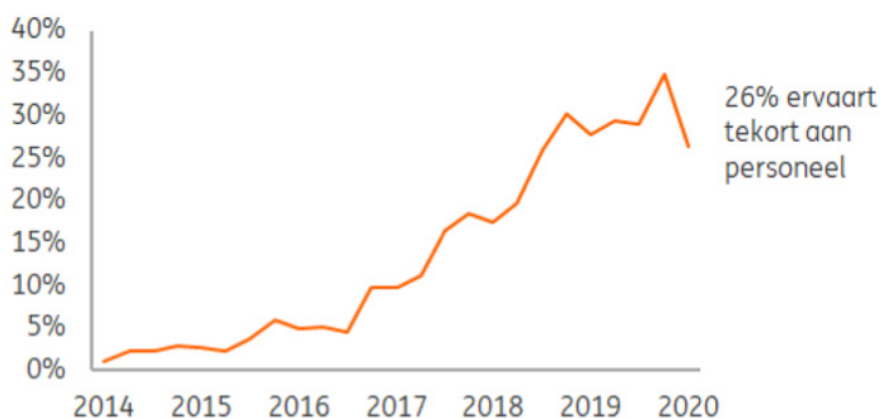
Het domein realiseerde in 2019 761.000 banen, goed voor 7,5% van het totaal aantal banen in Nederland en 4,7% VTE¹⁶.

¹⁶ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/35/toeristische-bestedingen-87-5-miljard-euro-in-2018>.

De sector wordt gekenmerkt door relatief veel laaggeschoolde banen en een personeelstekort¹⁷, mede veroorzaakt door een groot personeelsverloop. De kosten van het verloop zijn fors. Zo werden in 2019 de kosten voor het personeelsverloop in alleen al de horeca geschat op jaarlijks €1,4 miljard¹⁸ en voldoende gekwalificeerd personeel is – zeker in Nederland – een probleem. Aan de andere kant, investeren werkgevers in het domein wel veel in de beleving van de klant – de customer journey – maar nog slechts beperkt in haar eigen Human Capital. Kan deze manier van kijken, met empathie voor de gebruiker, ook intern worden gebruikt voor de 'employee journey'? Een belangrijke vraag is wat is er voor nodig is om het domein aantrekkelijker te maken voor medewerkers, en wat er voor nodig is om dit te realiseren.

Aandeel horeca-ondernemers dat aangeeft een tekort aan personeel te ervaren, 1e kwartaal 2014 - 1e kwartaal 2020

Bron: werkgelegenheid toeristische sector 2018, CBS, 2019

- I. Kwetsbaarheid & veerkracht:** het toerisme-, vrijetijds- en gastvrijheidsdomein is kwetsbaar voor verstoringen, zo blijkt uit de COVID-19-crisis die het domein hard raakt. De OECD verwacht dat de crisis zou kunnen resulteren in een daling van 45-70% van de internationale toeristische economie, afhankelijk van de duur van de crisis en de snelheid waarmee reizen en toerisme zich herstellen¹⁹. Recent onderzoek²⁰ geeft aan dat de hotelmarkt verwacht dat de bezettingsgraden en omzetten in 2020 fors slechter zullen zijn dan vorig jaar; volgens 85% zelfs veel slechter. Echter: het is nog onduidelijk wat het daadwerkelijke effect van de crisis zal zijn op de langere termijn. Daarbij wordt het domein gekenmerkt door haar veerkracht, zo blijkt uit het verleden. "Eerdere crisissituaties laten zien dat het internationale toerisme weer sterk herstelde na de crisisperiode. Het is daarom te verwachten dat er ook na de huidige coronacrisis herstel zal optreden. Het soort crisis heeft invloed op de hersteltijd. De herstelperiode na epidemieën en andere ziekte-uitbraken duurde gemiddeld 19,4 bijna 20 maanden²¹. Hoteliers in Nederland en België verwachten dat de coronacrisis een langdurige impact zal hebben, maar uiteindelijk wel zal herstellen. "De binnenlandse markt zal relatief snel herstellen en misschien zelfs sterker uit de strijd komen, maar de internationale markt ziet een langzaam herstel tegemoet. Na afloop van de crisis, die volgens de hoteliers nog zeker 6 tot 12 maanden zal duren, wordt rekening gehouden met een langzaam herstel."²²

¹⁷ Horeca groeit in een gematigder tempo in 2020, Kennis over de economie, ING, 2020.

¹⁸ Verloop personeel kost horeca jaarlijks 1,4 miljard, ABN-AMRO en Fair Kitchens, 2019.

¹⁹ <https://www.oecd.org/coronavirus/en/>.

²⁰ Benelux Hotel Market Sentiment Survey 2020, Horwath HTL, 2020.

²¹ <https://www.nbtc.nl/nl/home/artikel/impact-van-coronacrisis-op-de-toeristische-sector-wat-kunnen-we-le-ren-uit-het-verleden.htm>.

²² <https://horwathhtl.nl/publication/benelux-hotel-market-sentiment-survey-impact-coronacrisis/> en Benelux Hotel

20 mei 2020 vond de High Level Video Conferentie van EU ministers op het gebied van toerisme plaats. Tijdens deze conferentie kondigde de Europese Commissie aan dat eind 2020 een Toerisme Top wordt georganiseerd over de toekomst van toerisme in de EU. De sector moet digitaler, duurzamer en weerbaarder worden om toekomstbestendig te zijn. Kortom: het domein heeft behoefte aan veerkracht. Belangrijke vraag die voor ons ligt, is wat er voor nodig is om dit te realiseren.

J. Organiserend vermogen & kleinschaligheid: het samengestelde karakter van het domein en de mix aan exploitanten en beheerders, groot- maar vooral ook kleinschalig, samen met de uitdagingen van de sector, vragen om organiserend vermogen. Organiserend vermogen om de ontwikkeling van het domein en bestemmingen in de juiste banen te leiden. Dit is veelal nieuw en complex, en vereist een ingenieus netwerksysteem, met actieve rollen voor alle stakeholders (van overheid tot industrie, inwoners tot kennisinstellingen).

2.3 Opgaven voor het toerisme-, vrijetijds- en gastvrijheidsdomein

De beschreven kenmerken en ontwikkelingen in het domein in het komende decennium, resulteren in een aantal hoofdopgaven:

- 1. Overall:** Transitie naar een gebalanceerde ontwikkeling van het domein, waarbij Leisure, Tourism & Hospitality drivers zijn voor (economische) stedelijke of regionale gebiedsontwikkeling.
- 2. Green:** Transitie naar een duurzaam domein met een circulair opererende sector.
- 3. Digital:** Ontwikkeling van en innovatie binnen het domein, door een verdere integratie van technologie en data driven decision making.
- 4. Social & entrepreneurial:** Soft skills in intercultureel handelen, netwerkvorming en innovatief ondernemerschap.

2.4 Raad voor de leefomgeving & infrastructuur (Rli): extra investering in een uitgebreidere kennisinfrastructuur

De noodzaak om op nationaal niveau het kennisniveau voor het domein te versterken, wordt geconcludeerd door de Raad voor de leefomgeving & infrastructuur (Rli) in 2019. Het Rli geeft aan: "de Nederlandse overheid staat op een kruispunt: laat zij het toerisme ongebreideld uitdijen, waardoor er steeds meer schade optreedt aan de leefomgeving en de samenleving en uiteindelijk ook het fundament onder het toerisme wordt aangetast? Of kiest zij ervoor om zodanig te sturen dat er niet alleen wordt geprofiteerd van de bezoekersstromen, maar dat ook de negatieve gevolgen ervan zoveel mogelijk worden teruggedrongen?"²³. Issues en problemen die Rli optekent, zijn onder andere de overbelasting van de openbare ruimte en natuur op steeds meer locaties en een ontoereikende aandacht en capaciteit voor toerismebeleid. "De verwachte ontwikkeling van het toerisme vraagt om een doordachter en proactiever beleid, met aandacht voor de impact van toerisme op de leefomgeving".

²³ Waardevol Toerisme, onze leefomgeving verdient het, Raad voor de leefomgeving & infrastructuur (Rli), 2019.

Rli adviseert tevens dat het Rijk extra investeert in een uitgebreidere kennisinfrastructuur met een rol voor de hogescholen en CELTH:

"Bestaande kennisinstellingen als universiteiten, hogescholen, CELTH, NBTC en CBS moeten een impuls krijgen ... Het initiatief van NBTC, CELTH en CBS voor een Landelijke Data Alliantie (LDA) en een experimenteel 'Data & Development Lab' past in deze lijn ... De raad adviseert om de beschikbare rijksmiddelen voor kennisontwikkeling en onderzoek naar toerisme structureel en substantieel te verhogen."

2.5 Benodigde vaardigheden bij duurzame ontwikkeling van het domein

In 2018 is het Next Tourism Generation (NTG) Alliance-project gestart²⁴. Dit project wordt gefinancierd door de Europese Commissie en uitgevoerd door een internationaal consortium van Universities of Applied Sciences in Europa. Binnen het project is onderzocht welke kennis- en vaardigheidsbehoeften het komende decennium in het domein zullen domineren. Hierbij is ingezoomd op vijf onderdelen (deelsectoren) in het domein: bestemmingsbeheer, touroperators en reisbureaus, accommodaties, eten en drinken en bezoekersattracties.

Het rapport *Mapping and performance check of the supply side of tourism education and training*²⁵ beschrijft uitkomsten van onderzoek naar de behoeften aan vaardigheden vanuit de toerisme- en horecasector in de EU en lacunes in beschikbare vaardigheden. Men merkt op dat de toeristische sector wordt gekenmerkt door een vervaging van grenzen tussen bemiddelaars en operators en dat op termijn operationele beroepen overbodig worden, met name ondersteunende en administratieve functies. Anderzijds ontstaan er nieuwe beroepen (webmarketingmanagers, socialemediamanagers) en behoeften aan vaardigheden, gerelateerd aan de toename van online verkoop en marketing, selfservice voor klanten en promotie via sociale media. Hierdoor komt er een toenemende vraag naar interpersoonlijke en klantenservice vaardigheden, aangezien klanten een hoger kwaliteitsniveau en persoonlijke service eisen. Er is ook een groeiende vraag naar vaardigheden, kennis en bewustzijn met betrekking tot toegankelijk toerisme (voor iedereen met speciale fysieke en psychologische behoeften, evenals oudere toeristen in het algemeen). Ten slotte leidt de drive om het toerisme duurzamer te maken tot een toename vraag naar groene vaardigheden. Het domein heeft behoefte aan verdere verdieping door middel van onderzoek en kennis op de vraag hoe we de nodige transitie voor elkaar krijgen, wat het betekent voor Human Capital in het domein en wat het vergt aan skills en vaardigheden.

De NTG Alliance zal werknemers, werkgevers, ondernemers, docenten, trainers en studenten voorzien van een vaardighedenmatrix, richtlijnen en tools voor diverse functies verdeeld over de vijf bovengenoemde deelsectoren. Samenvattend blijkt uit breed onderzoek dat partijen in de vijf deelsectoren – zowel publiek als privaat – aangeven dat competenties en vaardigheden op de volgende pijlers cruciaal zijn:

- 1. Digitale/technologische vaardigheden:** online marketing, data-analyse, gebruik van technologie via kunstmatige intelligentie, robotica, virtuele en augmented reality-toepassingen.
- 2. Duurzame vaardigheden:** ontwikkelen van circulaire economie bij het ontwerpen en beheren van toerisme waardeketens, duurzaam ontwerp en beheerstechnieken van hotels en duurzame rondreizen, hulpbronnenbeheer om afval-, water- en energiediensten te recyclen en te beheren.

²⁴ Desk Research Summary on the Future of Digital, Green and Social Skills in Tourism, Next Tourism Generation Skills Alliance, 2019 (<http://nexttourismgeneration.eu/research/>).

²⁵ Centre for Strategy and Evaluation Services, 2016.

- 3. Sociale vaardigheden:** gedrags- en praktische attitudinale competenties (soft skills) in interpersoonlijke communicatie, intercultureel handelen en begrijpen en leveren van optimale klantenservice, toegankelijke toeristische kennis en gendergelijkheid.

2.6 Behoeftte aan versterking kennisinfrastructuur

Cedefop, het referentiecentrum van de Europese Unie voor beroepsonderwijs en -opleiding, stelt dat onrijpe technologische vooruitgang, samen met herstructurering in wereldwijde waardeketens, de wereld hervormen van werk zoals we die nu kennen "(Cedefop, 2018, p. 5). Om het hoofd te bieden met dergelijke veranderingen, merkt Cedefop op, zal in het algemeen een hoger kwalificatieniveau nodig zijn in de toekomst. Cedefops Europese projecten voor het voorspellen van vaardigheden, die tegen 2025 ongeveer 48% van alle banen in Europa moet worden ingevuld door personen met een tertiair niveau kwalificaties (Cedefop, 2018)²⁶. De toekomst in het domein vereist een hoger vaardigheidsniveau en ontwikkeling op operationeel tot senior management en executive niveau.

De opgaven voor het toerisme-, vrijetijds- en gastvrijheidsdomein wereldwijd en in Nederland, de verwevenheid en complexiteit en de impact van het domein op bezoekers en inwoners, economisch, sociaal en ecologisch, vraagt een verdere versterking van de opleidings- en kennisinfrastructuur. Er ontstaat behoefte aan studenten, experts en expertise op het eerste, tweede en derde niveau: het bachelor-, master en Professional Doctorate-niveau.

²⁶ Desk Research Summary on the Future of Digital, Green and Social Skills in Tourism, Next Tourism Generation Skills Alliance, 2019 (<http://nexttourismgeneration.eu/research/>).

Eerste en tweede cyclus en onderzoek binnen het domein

De eerste vraag van de Vereniging Hogescholen betreft de wijze waarop en mate waarin de derde cyclus voortbouwt op de aanwezige eerste en tweede cyclus en in hoeverre een doorlopende lijn zichtbaar is.

Zowel de hogescholen als universiteiten verzorgen nu bachelor- en masteropleidingen op EQF-niveau 6 (bachelor/eerste cyclus) en 7 (master/tweede cyclus). Waar universiteiten ook nog opleidingen aanbieden op EQF-niveau 8 (derde cyclus), geldt dat nog niet voor de hogescholen.

Het domein behoort wereldwijd tot 's werelds grootste economische sectoren. De groei van het domein (nationaal, maar zeker internationaal), de complexiteit, de verwevenheid met andere domeinen en de noodzaak tot verduurzaming naar een veerkrachtiger en wendbaarder systeem, stellen het domein voor grote uitdagingen. De lens van COVID-19 maakt dit anno 2020 pijnlijk duidelijk. Dit "Business as Unusual" perspectief vraagt om een verdergaande versterking van de bestaande opleidings- en kennisinfrastructuur. Een nieuw, hoger niveau van praktijkgerichte onderzoekende professionals: de Professional Doctorate. Er is behoefte aan experts en expertise op het eerste, tweede én derde niveau binnen de Universities of Applied Sciences.

We geven hieronder aan welke kennis en vaardigheden door de zeven partners in het domein Leisure, Tourism & Hospitality worden aangeboden en/of ontwikkeld.

Elk van de vakgebieden van het domein Leisure, Tourism & Hospitality kent op onderwijsgebied een eigen geschiedenis en traditie, binnen het HEO-domein. De hotelscholen, die langer bestaan dan toerisme- en vrijetijdsopleidingen, hebben een business- en services-oriëntatie. De vrijetijdsopleidingen hebben sinds de jaren '80 een maatschappelijker oriëntatie, waardoor ook het psychologische en sociologische perspectief relatief meer aandacht krijgen. Voor de toerisme-opleidingen geldt dat ook het planologische, ruimtelijke en governanceperspectief relevant is en steeds relevanter wordt, gegeven de toenemende impact van het domein. Deze rijkdom vertaalt zich niet alleen in de opleidingen op bachelor- en masterniveau van de diverse hogescholen, maar ook in de complementaire onderzoeksagenda's en lectoraten die gevoerd worden.

We starten met een beschrijving van het bachelorniveau, waarbij de instituten binnen hun subdomein kiezen voor een eigen inkleuring van algemene basiskennis en basismanagementvaardigheden, passend binnen de kaders van het landelijk geldend profiel. Ook lichten we het masterniveau toe, waarin een managerial en integraal perspectief in een beperkte tijd centraal staat. Vervolgens lichten we het belang van een derde cyclus toe: een programma dat voortbouwt op de eerste en tweede cyclus, waarin de mogelijkheid ontstaat om op gerichte thema's – in samenwerking met het werkveld – tot praktijkgerichte verdieping en onderzoek te komen en significante bijdragen kunnen worden geleverd aan de sectoruitdagingen binnen het vrijetijds- en gastvrijheidsdomein wereldwijd en in Nederland en waarbij uiteindelijk een PD-graad wordt verleend.

Om het beoogde onderzoek te duiden is wellicht een vergelijking met een Academische graad (PhD) een hulpmiddel. De een is niet beter of meer waard dan de ander, slechts het perspectief is anders. Men zou kunnen stellen dat bij een PhD het ingezette onderzoek tot doel heeft om een 'verbetering' of 'aanvulling' of misschien zelf wel 'vernieuwing' van theoretische inzichten en kennis als resultaat heeft. Bij een Professional Doctorate is het ingezette onderzoek erop gericht om, al dan niet reeds bestaande, praktijken te verbeteren. Uiteraard op basis van relevante theoretische inzichten. Wellicht is het zelfs beter om deze duiding als twee uitersten van een continuüm te zien omdat onderzoek zelden zo zwart-wit wordt ingestoken.

3.1 Eerste cyclus binnen het domein

Voor een schets van de eerste cyclus hanteren we de verschillende landelijke onderwijsprofielen zoals deze momenteel van toepassing zijn binnen de subdomeinen Hospitality, Tourism en Leisure & Events als uitgangspunt. Alle genoemde profielen zijn gebaseerd op het HEO-profiel. Voor deze analyse is gebruik gemaakt van de documenten die beschikbaar zijn via de website van de Vereniging Hogescholen.

Het HEO-profiel

Een pas afgestudeerde HEO-professional heeft het onderzoekend vermogen om langs de weg van reflectie en 'evidence based practice' te komen tot (te commercialiseren) innovatie van producten, diensten en processen in zowel de private als de publieke sector. Daartoe heeft de HEO-professional in de opleiding kennis en ervaring opgedaan met methoden en technieken van praktijkgericht onderzoek.

Een pas afgestudeerde HEO-professional is in staat te reflecteren op, bestaand en eigen, onderzoek en onderzoeksresultaten. Hij of zij heeft daarbij inzicht in de relativiteit en soms beperkte geldigheid van theorieën en modellen en beschikt ook over zelfkritiek en een reflectieve houding. De HEO-professional heeft in de afstudeerfase van de opleiding bewezen dit onderzoekend vermogen in een concrete beroeps- of praktijksituatie te kunnen uitoefenen.

Hospitality-profiel

Studenten worden opgeleid "to become dedicated, innovative, entrepreneurial, international hospitality business professionals who are able to adapt, apply and develop new hospitality concepts in different relevant industries. A critical, inquisitive and entrepreneurial mind-set is required to not only deal with change but take advantage of societal change and emerging technology. Professionals will not only need management skills but also transformational leadership skills to make the best possible use of resources to innovate the customer journey and find new ways to make hospitality profitable and create stakeholder value for all involved. One does not have to be the inventor of booking.com, but most certainly one must be able to assess its impact on the business and make the best possible use of it."

Toerisme-profiel

De tourism professional "toont aan vanuit de onderzoeksvraag op basis van data en onderzoeksgegevens een probleemanalyse te kunnen formuleren met een onderzoekende houding. Die onderzoeksvraag vloeit voort uit het bedrijfsproces en leidt tot een beroepsproduct. De tourism professional verzamelt relevante informatie, bewaart tijdens het onderzoek het overzicht en ontwikkelt een visie al dan niet op basis van bestaande modellen en theorieën. De tourism professional beschikt over kritisch denkvermogen, legt verbanden en zet creativiteit in om tot innovatieve oplossingen te komen, vanuit een objectieve en onafhankelijke houding in relatie tot de onderzoeksvraag."

Leisure & Events-profiel

In de opleiding Leisure & Events Management ligt de nadruk op de rol van onderzoekend vermogen binnen de beroepspraktijk. De drie dimensies ten aanzien van onderzoekend vermogen zijn: (Andriessen, 2014):

1. Onderzoekende houding: dit heeft betrekking op de attitude van de Leisure Manager en doelt op een nieuwsgierige, open en kritische houding. Dit maakt de Leisure Manager tot een reflectieve professional. Enerzijds kan de Leisure manager reflecteren op de opzet, uitvoer en analyse van het onderzoek en op basis van die reflectie verbeteracties formuleren. Anderzijds voedt het een doorgaand leerproces, noodzakelijk voor de persoonlijke ontwikkeling in een professionele omgeving die voortdurend in beweging is.
2. Praktische toepasbaarheid van bestaande kennis leidend tot innovatie: de Leisure Manager is in staat onderzoeksresultaten te analyseren en op waarde te schatten, op basis daarvan een visie te vormen, die visie te vertalen in praktische innovaties en nieuwe concepten en waarde te creëren voor klanten (organisaties/bedrijven, etc.). In het werkveld van de Leisure Manager komt innovatie voort uit de combinatie van creativiteit en commerciële/maatschappelijke uitvoerbaarheid; de afgestudeerde moet in staat zijn beide elementen toe te passen en te combineren.
3. Onderzoek doen voor een praktijkproces: de Leisure Manager doet zelf onderzoek op een doelmatige en doeltreffende manier en is zich daarbij bewust van eerder opgedane ervaringen en beschikbare data. Het lerend vermogen op basis van deze elementen vormt de basis van evidence based practice.

Kortom: voor de eerste cyclus zoeken alle profielen aansluiting bij het HEO-profiel. Elk van de vakgebieden van het domein Leisure, Tourism & Hospitality kent op onderwijsgebied een eigen geschiedenis en traditie.

Kernbegrippen zijn:

- Onderzoekende houding
- Nieuwsgierig en kritisch
- Reflectie op het onderzoekproces
- Bestaande kennis inzetten voor innovatie
- Zelf onderzoek doen en daarbij beschikbaar onderzoek en data gebruiken

3.2 Tweede cyclus binnen het domein

De tweede cyclus, het masterniveau, is niet eenduidig te omschrijven aan de hand van standaarden, aangezien dit niveau geen landelijk profiel kent. In "Professionele Masters, uitgangspunten verdere uitbouw professionele masters" van de Vereniging Hogescholen worden wel kaders geschetst. Het geeft aan dat het masterniveau leidt tot internationaal erkende mastertitels – MA, MBA of Msc – waarbij wordt voortgebouwd op het bachelorprofiel en het bijbehorend onderwijs. Dit wordt ook duidelijk in de benadering van onderzoek of onderzoekend vermogen.

Het huidige masteraanbod van de betrokken instellingen is:

- De Master Tourism Destination Management, Master Imagineering, Master of Science Leisure & Tourism Studies en de Master Strategic Events Management bij Breda University of Applied Sciences
- Master International Leisure, Tourism & Events Management en Master International Hospitality & Service Management bij NHL Stenden
- Master Facility and Real Estate Management van Hotel Management School Maastricht/Zuyd
- Master of Business Administration (MBA) in International Hospitality Management en Master of Arts Leading Hotel Transformation van Hotelschool The Hague
- Master Facility & Real Estate Management en Master of Business Administration van Hogeschool Saxion

Het professionele masteronderwijs heeft nadrukkelijk een gemengde samenstelling, gebaseerd op post-experience-onderwijs in combinatie met zogenoemd doorstroom-onderwijs. Dit wordt dan ook zowel in voltijd als in deeltijd aangeboden. Er is hierbij een duidelijke inhoudelijke lijn zichtbaar hoe de tweede cyclus van het masteronderwijs voortbouwt op het bacheloronderwijs, waarbij de professionele masters nadrukkelijk te kenmerken zijn als breder opgezette programma's met een meer multidisciplinaire aanpak (uitzonderingen zijn te vinden in Kunsten en Medisch beroepsonderwijs). Verder wordt er meer gevraagd dan bij het bachelorprofiel van de noodzakelijke gewenste koppeling met maatschappelijke vraagstukken en de ethische kwesties die daarbij een rol spelen. Met name dit laatste is te zien als een aanvulling op het bachelorprofiel. Tot slot wordt nog de eis/wens geformuleerd dat masteropleidingen op een natuurlijke wijze zouden moeten aansluiten bij goed functionerende lectoraten. Deze lectoraten hebben dan de functie om de uitdagende praktijk vraagstukken te voorzien van een gedegen wetenschappelijke voeding.

3.3 Trackrecord onderzoek binnen het domein

In welke mate is er sprake van een goed onderzoekstrackrecord bij de genoemde hogescholen in een cluster en is er sprake van verwachte continuïteit (en hoe kan dit aangetoond worden)?

Onze wereld verandert in hoog tempo ingrijpend en dat geldt vanzelfsprekend ook voor één van 's werelds grootste domeinen: het domein Leisure, Tourism & Hospitality. "Processen van globalisering en regionalisering, van informatisering en technologisering en van informalisering en flexibilisering hebben grote impact op vrijwel alle terreinen van ons leven... De Nederlandse hogescholen staan met hun praktijkgericht onderzoek midden in deze dynamiek. Lectoren en onderzoekers ontwikkelen samen met studenten, publieke en private partijen innovaties en toepassingen voor de beroepspraktijk" (www.vereniginghogescholen.nl).

De hogescholen binnen het domein zijn sinds 2004 – het moment dat zij gestructureerd aan hun onderzoeksrol en trackrecord hebben gebouwd – actief met het verbinden van maatschappelijke vraagstukken, het werkveld aan lectoren, onderzoekers en studenten. We lichten dat hieronder nader toe.

Onderzoek binnen het domein draagt bij aan oplossingen voor urgente maatschappelijke problemen. Het versterkt praktijkgericht onderzoek een onderzoekende en kritische houding van de toekomstige beroepsprofessional en de kwaliteit van het hoger beroepsonderwijs als geheel. Vanuit deze wetenschap, bouwen de hogescholen gestructureerd aan hun onderzoeksprofiel, passend bij en versterkend op de eigenheid en focus van het instituut, en als onderdeel van en aansluitend op onderwijs binnen de eerste en tweede cyclus. Hiertoe heeft elk instituut het onderzoek ingericht op de onderzoeksthema's of zwaartepunten, welke door lectoren, bijpassende onderzoeksgroepen en onderzoeksinstituten – soms samen met studenten – worden ingevuld en waarbij ieder instituut een eigen 'kleur' bekend. Een onderzoeksinkleuring die bij de opleidingen op het gebied van Hospitality business- en service-georiënteerd is, bij de vrijetijdsopleidingen maatschappelijker en waarbij de toerisme-opleidingen een integraal ontwikkelinsperspectief hanteren op bestemmings- en industriënniveau.

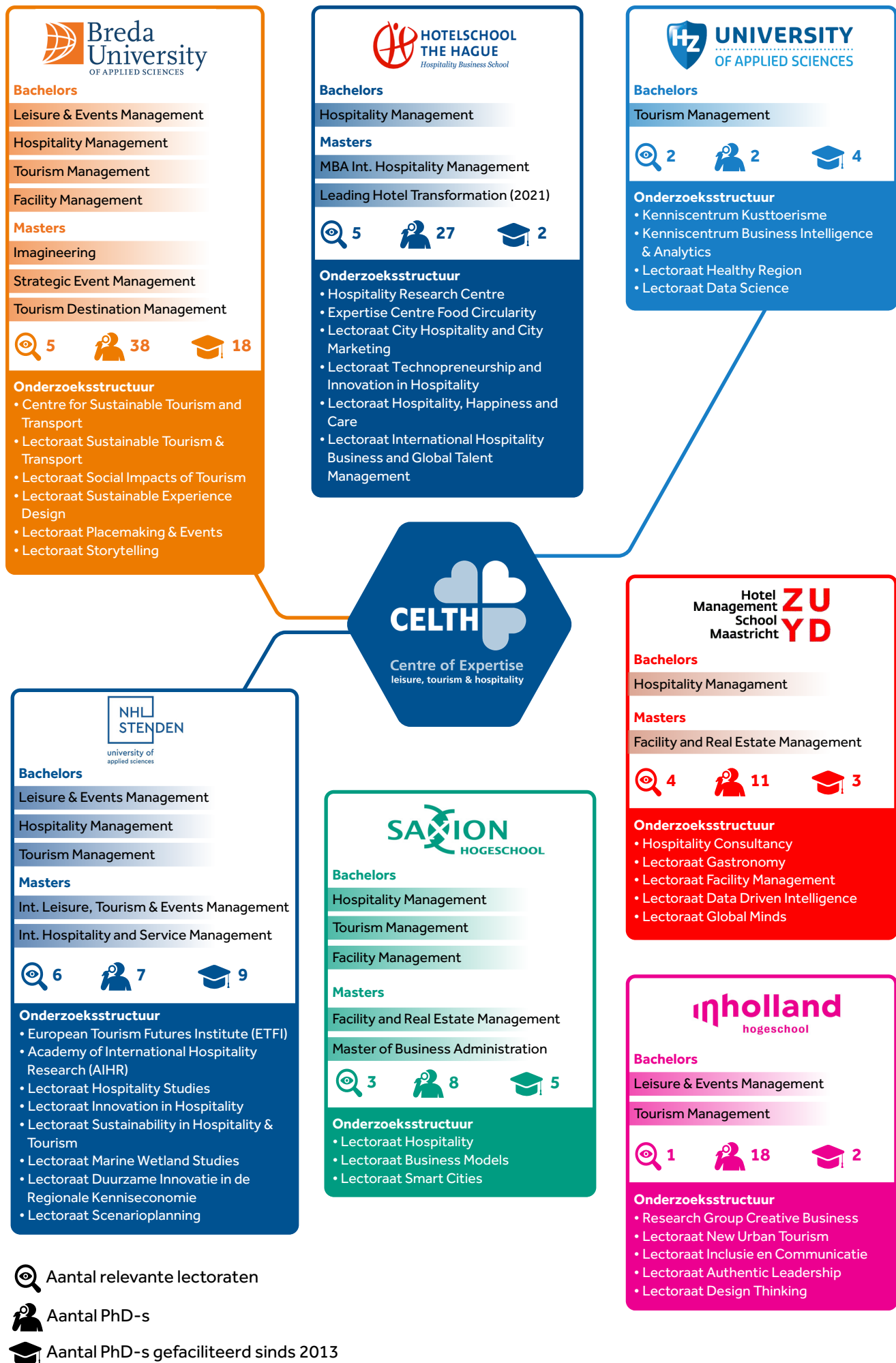
Deze onderzoeksstructuur bestaat uit:

- Hospitality Research Centre, Expertise Centre Food Circularity en de lectoraten City Hospitality and City Marketing, Technopreneurship and Innovation in Hospitality, Hospitality, Happiness and Care en International Hospitality Business and Global Talent Management van Hotelschool The Hague
- European Tourism Futures Institute (ETFI) en Academy of International Hospitality Research (AIHR) en de lectoraten Hospitality Studies, Innovation in Hospitality, Sustainability in Hospitality & Tourism, Marine Wetland Studies, Duurzame Innovatie in de Regionale Kenniseconomie en Scenario planning van NHL Stenden University
- Hospitality Consultancy en de lectoraten Gastronomy, Facility Management, Global Minds en Data Driven Intelligence van Hotel Management School Maastricht/Zuyd

- Centre for Sustainable Tourism and Transport en de lectoraten Sustainable Tourism & Transport, Social Impacts of Tourism, Sustainable Experience Design, Placemaking & Events en Storytelling van Breda University of Applied Sciences
- Kenniscentrum Kusttoerisme, Business Intelligence & Analytics en de lectoraten Healthy Region en Data Science van Hogeschool Zeeland
- Research Group Creative Business, Urban Leisure & Tourism Lab en de lectoraten New Urban Tourism, Inclusie en Communicatie, Authentic Leadership en Design Thinking van Inholland
- De lectoraten Hospitality, Business Models en Smart Cities van Hogeschool Saxion

Het domein beschikt eveneens over een eigen Centre of Expertise: het Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality (CELTH). CELTH is het enige Centre of Expertise binnen het domein Leisure, Tourism & Hospitality en een structurele samenwerking van Breda University, NHL Stenden en HZ University Applied Sciences, waarbij op projectbasis ook met de overige instituten en universiteiten wordt samengewerkt. CELTH bundelt de hogescholen en hun experts en kennis met werkveldpartijen op nationaal en internationaal niveau, om partijen – bestemmingen en industrie – wereldwijd te helpen bij hun maatschappelijk uitdagingen (zie Appendix voor een uitgebreide beschrijving).

Met deze onderzoeksthema's, onderzoeksinstituten en -groepen, de lectoraten en het domeinbrede Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality, ontstaat reeds een ingenieus systeem en onderzoeksnetwerk. Een netwerk met vezels in het (bachelor- en master-) onderwijs en het werkveld, met voelsprietten in de markt om als hogescholen bij te kunnen dragen aan actuele maatschappelijke vraagstukken, in lijn met het advies van de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Waardevol Toerisme, Rli, 2019).

Overzicht onderzoeksthema's en 10 belangrijkste publicaties per instituut

	
Onderzoeksthema's	10 belangrijkste publicaties sinds 2013
• Making Places Shaping Destinations • Designing and Managing Experiences • People and Goods on the move	1. Tourism and the sharing economy : challenges and opportunities for the EU. Peeters, PM., Dijkmans, CHS., Mitas, O., Strous - de Boer, BJ. & Vinkesteyn, JAM., 2015, European Parliament. 90 p. Research output: Book/Report › Report › Professional 2. Conceptualisation and operationalisation of event and festival experiences: creation of an event experience scale. de Geus, S., Richards, GW. & Toepoel, V., 2015, In: Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism. 16, 3, p. 274-296. Research output: Contribution to journal › Article › Scientific › peer-review 3. Tourism's impact on climate change and its mitigation challenges: how can tourism become 'climatically sustainable'? Peeters, PM., 2017, Delft: Delft University of Technology. 342 p. Research output: Thesis › Doctoral Thesis 4. Introducing labour productivity changes into models used for economic impact analysis in tourism. Klijs, J., Peerlings, J. & Heijman, W., 2017, In : Tourism Economics. 23, 3, p. 561-576 11 p. Research output: Contribution to journal › Article › Scientific › peer-review 5. The host-guest relationship is the key to sustainable hospitality: lessons learned from a Dutch case study. Cavagnaro, E., Düweke, A. & Melissen, F., 1 Mar 2018, In: Hospitality & Society. 8, 1, p. 23-44 22 p. Research output: Contribution to journal › Article › Scientific › peer-review 6. The Smart City Hospitality Framework: creating a foundation for collaborative reflections on overtourism that support destination design. Koens, K., Melissen, F., Mayer, I. & Aall, C., 3 Sep 2019, (Accepted/In press) In: Journal of Destination Marketing & Management. Research output: Contribution to journal › Article › Scientific › peer-review 7. Identifying stakeholder perspectives and worldviews on sustainable urban tourism development using a Q-sort methodology. Boom, SME., Weijsschede, J., Melissen, F., Koens, K. & Mayer, I., 2020, In: Current Issues in Tourism. 16 p. Research output: Contribution to journal › Article › Scientific › peer-review 8. Regional food, regional identity and regional hospitality: Brabant hospitality and the regional foodchain. Smit, HAP, Neveu, V., Peperkamp, EMJ. & Melissen, F., 26 Mar 2019 9. Emotions as core building blocks of an experience. Bastiaansen, MCM., Lub, XD., Mitas, O., Jung, T., Ascencio, MP., Han, D., Moilanen, T., Smit, HAP. & Stribosch, WWM., 2019, In: International Journal of Contemporary Hospitality Management. 31, 2, p. 651-668 18 p. Research output: Contribution to journal › Article › Scientific › peer-review 10. Experience electrified: electrical skin conductance as a measure of emotional engagement during leisure experiences. Bastiaansen, M., Oosterholt, M., Mitas, O. & Boode, W., 2019. Research output: Contribution to conference › Paper

	
Onderzoeksthema's	10 belangrijkste publicaties sinds 2013
• Vrijtijdseconomie • Vitaliteit & sport	1. 2020: Toerisme en Zeeland; een verkenning van invloed van toerisme op de Zeeuwse Samenleving 2. Derriks, T. & Havrdova, H. (2018). Organizing corporate events to improve business performance: Exploring connections between employee wellbeing and productivity to teambuilding practices in coastal settings.. To be presented at 3rd International Conference on Business Management, 12 December. Rotterdam. PAPER 3. Derriks, T. (2017) Rolling kitchens' research ideas navigation: Mapping food truck festival practices in Zeeland. Presented at 4th International Tourism & Hospitality Management Conference. Budapest. ABSTRACT 4. Derriks, T., Peters, K. & Van Der Duim, R. (2017) Tourism innovation by bundling practices: A genealogy of the 'Zeelandpas' destination card. Chapter in book 'Practice Theories and Tourism'. Routledge London. BOOK CHAPTER 5. Derriks, T. (2017) Practicing kiteboarding in lifestyle destination Tarifa: A school's perspective on development and progression. Presented at Tourism and Development 2017: Active & Sports Tourism: Feel the freedom of water. Slovenia. ABSTRACT 6. Degen, T. & Derriks, T. (2017). Consuming health and sport in tourism retreats: examining relations between customer experience, satisfaction, subjective well-being and loyalty. Presented at 1st Global Symposium Sport: Probing the Boundaries. Vienna. PAPER 7. Van Maldegem, Goffin, Bourne, Identifying how SMEs generate deep customer insights for radical innovation , June 2020, International Product Development and Management Conference (forthcoming) 8. 2019 Stef Bleyenbergh. De rol van klantinzichten binnen radicale innovatieprocessen in het MKB, 8 juli 2019 9. 2019 Stef Bleyenbergh, Ageeth van Maldegem, Bart Gommers, Aron Beurkens. SROI Rapport Dockwize. De impact van Dockwize op haar omgeving, 6 september 2019 10. 2019 Jacobs, Van Son, Ronda, Koster, Versele, Lefevre, Van der Burgh, Verspeek, Van Maldegem. Funding & Business Models for Bio-Based Circular Construction, 20 september 2019

	
Onderzoeksthema's	10 belangrijkste publicaties sinds 2013
- Vital Regions - Smart Sustainable Industries - Service Economy	- Hartman, S. (2016) Leisure Landscapes: on emergence, transitions and adaptation. Groningen: InPlanning. PhD Thesis, University of Groningen - Hartman, S. (2016). "Towards adaptive tourism areas? A complexity perspective to examine the conditions for adaptive capacity". Journal of Sustainable Tourism, 24 (2), pp. 299-314 - Heslinga, J.H., (2018). Synergetic-tourism landscape interactions: policy, public discourse and partnerships. Groningen: University of Groningen. https://bit.ly/2NVZReV (status: published in print) - Koens, K., Postma, A., Papp, B. (2018). "Is Overtourism overused? Understanding the Impact of Tourism in a City Context". Sustainability, 10(12), 4384, doi:10.3390/su10124384 (downloadable from https://www.mdpi.com/2071-1050/10/12/4384/html) - Folmer, A. (2016). Wildlife: a hidden treasure of green places in urbanized societies? A study into whether and how wildlife contributes to a bond with green places among lay people in the Netherlands. [Groningen]: University of Groningen - Peeters, P., Gössling, S., Klijs, J., Milano, C., Novelli, M., Dijkmans, C., Eijgelaar, E., Hartman, S., Heslinga, J., Isaac, R., Mitas, O., Moretti, S., Nawijn, J., Papp, B. and Postma, A. (2018). Research for TRAN Committee - Overtourism: impact and possible policy responses. Brussels: European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies. (downloadable from: https://www.cstt.nl/Projects/Research-study-on-Overtourism--impact-and-possible-policy-responses/30) - Cavagnaro E., ed. (2018) Sustainable Value Creation in Hospitality, Guests on Earth, Oxford, UK: Goodfellow - Cavagnaro, E., Melissen, F.W. & Düweke, A. (2018) The host-guest relationship is the key to sustainable hospitality: Lessons learned from a Dutch case study - Cavagnaro, E.; Staffieri, S. & Postma, A. (2018). Understanding millennials' tourism experience: values and meaning to travel as a key for identifying target clusters for youth (sustainable) tourism. Journal of Tourism Futures, 4(1), 31-42, https://doi.org/10.1108/JTF-12-2017-0058 - Tomassini, L. & Cavagnaro, E. (2020): The novel spaces and power- geometries in tourism and hospitality after 2020 will belong to the 'local', Tourism Geographies, DOI: 10.1080/14616688.2020.1757747

	
Onderzoeksthema's	10 belangrijkste publicaties sinds 2013
- Strategic Pricing & Revenue Management - City Hospitality - Experience Design - Scenario Studies - Hospitality, Happiness & Care	- Arenoe, B., van der Rest, J.P.I. and Kattuman, P. (2015). Game theoretic pricing models in hotel revenue management: An equilibrium choice-based conjoint analysis approach. Tourism Management, 51, pp. 96-102 - Blomme, R.J., Van Rheede, A. and Tromp, D.M. (2010) 'The use of the psychological contract to explain turnover intentions in the hospitality industry: a research study on the impact of gender on the turnover intentions of highly educated employees', International Journal of Human Resource Management, 21(1), 144-162 - De Visser-Amundson, A. (2019) Nudging in Food Waste Management: Where sustainability meets cost-effectiveness, in Näränen, E., Mesiranta, N., Mattila, M., Heikkinen, A. (Eds.), Food Waste Management. Solving the Wicked Problem. Cham: Palgrave Macmillan, pp. 57-87, 2019 - Jooss, S., Burbach, R. and Ruël, H. (2019). Examining talent pools as a core talent management practice in multinational corporations. The International Journal of Human Resource Management, pp.1-32 - Oskam, J. A. (2020), Eiffel Tower and Big Ben, or "off the beaten track"? Centripetal demand in Airbnb, Hospitality & Society, 10(2), 127-55 - Oskam, J., Dekker, D. M. and Wiegerink, K. (2018). Innovation in Hospitality Education. Anticipating the Needs of a Changing Profession. Cham: Springer, 2018 - Parsa, H.G., Van der Rest, J.I., Smith, S.J., & Parsa, R.A. (2014). Why Restaurants Fail? Part IV: The Relationship between Restaurant Failures and Demographic Factors. Cornell Hospitality Quarterly, 56(1), pp.80-90 - Ruël, H. and Gbur, M., (2017). HRM frames of HR managers and line managers: congruence, consequences and context. European Journal of International Management, 11(5), pp. 557-580 - Schwartz, Z., Webb, T., Van der Rest, J.P.I. and Koupriouchina, L. (2019). Enhancing the accuracy of revenue management system forecasts: The impact of machine and human learning on the effectiveness of hotel occupancy forecast combinations across multiple forecasting horizons. Tourism Economics, p.1354816619884800 - Sok, J., Blomme, R.J. & Tromp, D.M. (2014). Positive and negative spillover from work to home: The role of organizational culture and supportive arrangements. British Journal of Management, 25 (3), 456-472.

Overzicht onderzoeksthema's en 10 belangrijkste publicaties per instituut

Onderzoeksthema's	10 belangrijkste publicaties sinds 2013
• Veilig en gastvrij Gastvrij samen() werken • Grip op gastvrijheid • Businessmodel tooling • Businessmodellen voor de circulaire economie • Businessmodellen voor servitization • Kwaliteit van leven verbeteren met smart city toepassingen • Sturing van overheidsbeleid op basis van data	1. Pijls, R., Termaat, A. & Groen, B.H. (2020) Facilitate hospitality by improving the human touch. Proceedings EFMIC conference, June. 2. Van Sprang, H. & Groen, B.H. (2020) Perception of hospitality and safety are two sides of a coin. Proceedings EFMIC conference, June. 3. Groen, Brenda, Van der Voordt, Theo, Hoekstra, Bartele, & Van Sprang, Hester (2019). Impact of employee satisfaction with facilities on self-assessed productivity support. Journal of Facilities Management, 17, 5, pp. 442-462. https://doi.org/10.1108/JFM-12-2018-0069 4. Pijls, R., Groen, B.H., Galetzka, M., & Pruyn, A.T.H. (2017). Measuring the experience of hospitality: scale development and validation. International Journal of Hospitality Management 67, 125- 133. http://doi.org/10.1016/j.ijhm.2017.07.008 5. Haaker, T., Bouwman, H. & De Reuver, M. (2018). Do It Yourself: Business Model Innovation hands-on tools for your Business Makeover, publisher: TU Delft Library. 6. Haaker, T., Bouwman, H., Janssen, W. & De Reuver, M. (2017). Business model stress testing: A practical approach to test the robustness of a business model, Futures 89, 14-25. 7. De Reuver, M., Haaker, T. & Cligge, M. (2018). Online learning for SMEs on business model tooling: development and evaluation, OE Global Conference 2018, 24-26 April 2018, Delft, The Netherlands. 8. Veenstra, M. (2020). Data voor Vitale Binnensteden. Smart Cities; Enschede, Netherlands 9. Geurs, K. T., Gkiotsalitis, K., Fioreze, T., Visser, G. & Veenstra, M., 2 Nov 2018, Population Loss- The role of Transportation and Other Issues. Franklin, R. S., Van Leeuwen, E. S. & Paez, A. (eds.). 1 ed. Academic Press, Vol. 2, p. 57-79 10. Groot, B.P., Effing, R, Veenstra, M.J.A., (2018) Urban Media Trends for Enabling Citizen Participation in Urban Planning: Old Wine in New Barrels?. EGOV-CeDEM-ePart 2018 proceedings. Danube University Krems, Austria, 3-5 September 2018. Edition Donau-Universität Krems.

Onderzoeksthema's	10 belangrijkste publicaties sinds 2013
• Future of Food • Innovation • Global Competence	1. Hoefnagels, A., & Pluymaekers, M. (2018). Hospitality experience: The intercultural dimension. In F. Melissen, J. P. Van der Rest, S. Josephi, & R. Blomme (Eds.), Hospitality Experience: An introduction to hospitality management (2 ed.). Groningen: Wolters Noordhoff 2. Hoefnagels, A., & Schoenmakers, S. (2018). Developing the intercultural competence of 21st learners with blogging during a work placement abroad. In J. Oskam, D. Dekker, & C. Wiegink (Eds.), Innovation in hospitality education: Anticipating the educational needs of a changing profession (pp. 123-141). Cham: Springer International Publishing 3. Jacobs, G., & Klosse, P. (2016). Sustainable restaurants: A research agenda. Research in Hospitality Management, 6(1), 33-36. doi:10.2989/rhm.2016.6.1.4.1292 4. Klosse, P. (2012). The essence of gastronomy : Understanding the flavor of foods and beverages. Boca Raton: CRC Press 5. Klosse, P. (2013). Tasty science: Exploring the Gastronomic dimensions of liking [inaugural address]. Maastricht: Zuyd Research, Research Centre Gastronomy in Foodservice 6. Klosse, P. (2013). Umami in wine. Research in Hospitality Management, 2(1-2), 25 7. Klosse, P. (2015). Het nieuwe proefboek : Over de smaak van wat we eten en drinken. Hilversum: Fontaine Uitgevers 8. Tews, M.J., Hoefnagels, A., & Beaumont-Perez, F. (under review). Factors to enhance hospitality internship success. Journal of Hospitality & Tourism Education 9. Tews, M.J., Hoefnagels, A., Jolly, P.M., & Stafford, K. (under review). Turnover among young adults in the hospitality industry: Examining the impact of fun in the workplace and training climate Employee Relations 10. Van Pinxteren, Wetzels, Rüdiger, Pluymaekers & Wetzels (2019). Trust in Humanoid Robots: Implications for Services Marketing. Journal of Services Marketing 33(4), 507-518.

Overzicht onderzoeksthema's en 10 belangrijkste publicaties per instituut

	
Onderzoeksthema's	10 belangrijkste publicaties sinds 2013
• New Urban Tourism • Inclusie en Communicatie • Authentic Leadership • Design Thinking	1. Smeenk, W. & Willenborg, A. (2017) Shake it! A Design Thinking game for innovation and transformation. 2. Stompff G (2018) Design thinking: radicaal veranderen in kleine stappen. Boom Uitgevers (NL) 3. Gerritsma, R. & Vork, J. (2017). Amsterdam Residents and Their Attitude Towards Tourists and Tourism. Coactivity: Philosophy, Communication. 25. 75-84. 10.3846/cpc.2017.274. 4. Hermes, J. & Hill, A. (2020). Television's undoing of social distancing. European Journal of Cultural Studies. https://doi.org/10.1177/1367549420927724 5. Hermes, J. & Stoete, L. (2019). Hating Skyler White: audience engagement, gender politics and celebrity culture. Celebrity Studies. 10. 1-16. 10.1080/19392397.2019.1630155. 6. Koens, K., Melissen, F., Mayer, I. & Aall, C. (2019) The Smart City Hospitality Framework: Creating a foundation for collaborative reflections on overtourism that support destination design. Journal of Destination Marketing & Management, p.100376. 7. Koens, K., Postma, A., & Papp, B. (2018). Is Overtourism Overused? Understanding the Impact of Tourism in a City Context. Sustainability, 10(12), 4384. 8. Smeenk, W., Sturm, J., Terken, J. & Eggen, B. (2018). A systematic validation of the Empathic Handover approach guided by five factors that foster empathy in design. CoDesign. 1-21. 10.1080/15710882.2018.1484490. 9. Stompff G., Smulders F.E.H.M. & Henze L. (2016). Surprises are the benefits: reframing in multidisciplinary design teams. Design Studies 47, pp. 187-214. 10. Gerritsma, R. (2019) Overcrowded Amsterdam: Striving for a Balance Between Trade, Tolerance and Tourism. In: Overtourism: Excesses, Discontents and Measures in Travel and Tourism (eds C. Milano et al.)

3.4 Naar een derde cyclus: onderwijs en onderzoek ten behoeve van het domein

Ondanks het eerder beschreven toegenomen belang van het domein in het maatschappelijk en economisch verkeer, kent deze slechts een recente traditie in hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, zowel in Nederland als internationaal. Dit onderwijs heeft zich ontwikkeld van vakonderwijs, aanvankelijk georganiseerd binnen de sector zelf, tot uiteindelijk hoger beroepsonderwijs. Met name in de afgelopen twintig jaar is het aanbod aan master- en PhD-opleidingen internationaal sterk toegenomen²⁷. Naast de toegenomen complexiteit van bedrijfsprocessen door schaalvergroting, digitalisering en globalisering, zijn de academische ontwikkelingen vooral te verklaren uit een verplaatsing van de kennisontwikkeling vanuit denktanks, overheidsorganen en bedrijfsonderzoeksafdelingen naar universiteiten en hogescholen²⁸.

In het Leisure, Tourism & Hospitality-domein werken de hogescholen, door het ontbreken van voldoende academische tegenhangers in Nederland, naast Nederlandse óók sterk samen met internationale universiteiten, waarbij de internationale partners doorgaans een volledige eerste, tweede en derde cyclus aanbieden.

De facto zijn de hogescholen in het domein nu al in staat om de academische kwaliteit te leveren welke vereist is om een derde cyclus te kunnen opbouwen. Alle hogescholen met een tweede cyclus laten het brede internationale relatienetwerk met erkende universiteiten en visiting professors een rol spelen in en bijdragen aan het masteronderwijs. Breda University of Applied Sciences heeft daarnaast viertal academische bachelor- en (pre-)masteropleidingen. De betrokken staf heeft een publicatie-trackrecord welke vergelijkbaar is met de trackrecord van universitaire hoogleraren. Door middel van bijzondere aanstellingen van universitaire hoogleraren wordt academische kwaliteit georganiseerd.

Alle hogescholen hebben de afgelopen jaren een fundament gebouwd met behulp van Phd-trajecten. Inmiddels zijn er 43 PhD-trajecten in uitvoering of succesvol afgerond, verdeeld over alle hogescholen binnen het domein. Zo heeft Breda University of Applied Sciences een innige relatie met Tilburg University en met Wageningen University & Research. Samen met CELTH en het werkveld is een viertal Phd-trajecten ontwikkeld, zij het sterk academisch van oriëntatie. Hotel Management School Maastricht heeft een goede relatie met Maastricht University op het gebied van PhD-onderzoek. Zuyd biedt een premaster aan die toegang verschaft tot de universitaire Master International Business. Vergelijkbare constructies worden ook door de andere hogescholen met hun nationale en internationale netwerk onderhouden. Wat een eigen Professional Doctorate-programma zo sterk maakt, is dat het op basis van eigen keuzes omtrent methodologie meer recht kan doen aan de fase waarin het werkveld zich bevindt. Andere, concurrerende paradigma's kunnen helpen bij de benodigde transitie. Waar vroeger wellicht innovatie plaatsvond bij de grotere spelers in de markt om daarna met een soort van trickle down beschikbaar te komen, is er nu steeds meer sprake van innovatie bottom-up. De wendbaarheid van SME-s en soms zelfs de power van start-ups zijn veel vaker broedplaats van vernieuwing. Daarbij horen ook andere benaderingswijzen, zoals: trial-and-error, Living Labs, action learning research etc. Een eigen Professional Doctorate-programma is door het toegepaste karakter een gewenst alternatief voor nu soms moeilijk en traag verlopende Phd-routes.

²⁷ Deze ontwikkeling wordt beschreven in J. Oskam, D.M. Dekker en K. Wiegerink, *Innovation in Hospitality Education. Anticipating the Needs of a Changing Profession* (Cham: Springer, 2018).

²⁸ Airey, D. & Tribe, J. (2001). *Education for hospitality. In search of hospitality*. Elsevier.

Hogescholen hebben naast voltijdstudenten ook deeltijdstudenten, veelal werkzaam in het werkveld. Dit type student is nauwer betrokken bij het werkveld dan voltijdstudenten, wat de kans op implementatie van hun onderzoek vergroot. Bij promotietrajecten kennen we buitenpromovendi. Deze trajecten zijn naast academisch van aard ook erg langdurig, waar weinig tot geen hogere functionarissen/experts vanuit het werkveld aan beginnen. Het zou voor onderzoek bij lectoraten – door de inzet van Professional Doctorates – gunstiger zijn als we praktijkgericht onderzoek kunnen uitvoeren dat zowel het werkveld als onderzoeksgroepen en lectoraten vooruit helpt, zonder dat daar een universiteit bij betrokken is. Ook voor de Professional Doctorate is dit aantrekkelijk: het is een behapbaar traject, er kan aangesloten worden bij een lectoraat op een geschikt onderwerp, er is een netwerk van collega-onderzoekers en er is een verbinding met bachelor- en masterstudenten. Door als hogescholen hierin gezamenlijk op te trekken, kunnen expertises ingebracht en gebundeld worden. En door het Professional Doctorate-programma nauw met het werkveld te ontwikkelen, kunnen we ook daadwerkelijk een wezenlijke bijdrage leveren aan de opgaven van het domein.

Het starten van een gezamenlijk Professional Doctorate-programma maakt het daarnaast mogelijk om als hogescholen, samen met het werkveld, gericht aanspraak te maken op financieringsmogelijkheden, binnen NWO, Regieorgaan SIA en Europese fondsen. Het versterkt de kennisrol van hogescholen en daarmee de strategische meerwaarde voor het werkveld.

Kortom, de te ontwikkelen derde cyclus bouwt nadrukkelijk voort op de aanwezige eerste en tweede cyclus en stimuleert samenhang tussen het onderwijs en de onderzoeksstructuur.

Om de impact van het praktijkgericht onderzoek op de samenleving te versterken is het noodzakelijk dat een sterk stijgende lijn van investeringen wordt ingezet. De onderzoeksstructuur is gedegen, maar vergt verdere doorontwikkeling om recht te doen aan de grootse opgaven voor het vrijetijds- en hospitalitydomein. De praktijk vraagt er om en de hogescholen binnen het domein Leisure, Tourism & Hospitality zijn er klaar voor. Het is tijd om door te pakken.

De derde cyclus: potentiële vraagstukken

We hebben in hoofdstuk 2 beschreven hoe en in welke mate het domein Leisure, Tourism & Hospitality zich ontwikkelt, welke complexiteit voortkomt uit het samengestelde karakter van het domein en welke specifieke kenmerken, ontwikkelingen en uitdagingen voor het domein relevant zijn. De rode draad hieruit is tweeledig:

- **Enerzijds wordt het domein in toenemende mate complex.** In veel van de vraagstukken is voor oplossingen niet meer te volstaan met een monodisciplinaire benadering (sociologisch, ecologisch of economisch) of met een multidisciplinaire benadering vanuit alleen het perspectief van de menswetenschappen. Veel vraagstukken vragen immers ook om cross-sectorale kennis vanuit bijvoorbeeld de planologie, techniek, informatietechnologie, voedingswetenschappen en sociaal-maatschappelijke systeembenadering. De hogescholen, elk met hun eigen oriëntatie op business en service, de maatschappelijke functie of het meer integrale perspectief, kennen dergelijke disciplines ook binnen de eigen organisatie of betrekken benodigde expertises via de intensieve samenwerkingverbanden in binnen- en buitenland.
- **Anderzijds wordt het domein in toenemende mate dynamisch.** Fenomenen kennen een steeds grotere mate van veranderbaarheid, wat maakt dat ook traditionelere wetenschappelijke methodische aanpakken onvoldoende basis en handvatten bieden om tot oplossingen te komen. Meer nog dan bij universiteiten, zouden binnen hogescholen methoden als 'action research' en 'design based research' de handvatten moeten bieden voor échte oplossingen.

Dit resulteert in een aantal hoofdpogaven, zoals beschreven in paragraaf 2.3: de transitie naar een gebalanceerde ontwikkeling waarbij het toerisme-, vrijetijds- en hospitalitydomein een driver is voor (economische) stedelijke of regionale gebiedsontwikkeling, een duurzaam domein met een circulair opererende sector, innovatie binnen het domein door een verdere integratie van technologie, data en soft skills in intercultureel handelen, netwerkvorming en innovatief ondernemerschap als cruciale randvoorwaarden zijn om deze verandering mogelijk te maken.

Op basis van bovengenoemde lijn, de opgaven en het uitgebreide onderzoekstrackrecord is een eerste verkenning mogelijk van potentiële vraagstukken welke de basis kunnen vormen voor gerichte toegepaste onderzoeken binnen het Professional Doctorate-programma. Dit betreft onder andere (deel)onderzoeken op de volgende vragen:

- Visie op de noodzakelijke transities van het domein Leisure, Tourism & Hospitality
- Visie op resilience/veerkracht van het domein Leisure, Tourism & Hospitality, zodat het domein weerbaarder wordt voor toekomstige verstoringen (naast gezondheidsverstoringen/pandemiën, ook geo-politieke verstoringen, terreur, et cetera)
- Visie op de implicaties voor – en innovatie van – het toerisme-, vrijetijds- en hospitalityaanbod, op het gebied van duurzaamheid, circulariteit, bijpassende wet- en regelgeving en nieuwe business- en beheermodellen. Dit betreft transities van: vervoer (systemen en aanbieders), verblijf- en hospitalitydienstverlening, events, dagattracties, sport en cultuur, (digitale) bemiddeling en bestemmingen en de openbare ruimte als geheel, inclusief cross-overs met andere sectoren, domeinen en de Topsectoren. Waarbij deze transities vanuit verschillende disciplines benaderd zullen moeten worden. Dat betreft ook niet alleen de sociaal-economische wetenschap, maar ook technische domeinen zoals logistiek, stedenbouw, landschapsinrichting, kunstmatige intelligentie, serious gaming et cetera.
- Visie op verandering van de beleving van het toerisme-, vrijetijds- en hospitalityaanbod door de consument
- Visie op de ontsluiting van het aanbod richting de consument, met behulp van verdere digitalisering en (big) data, met naast de technologische component ook de sociaal-maatschappelijke en ethische consequenties op de korte- en langetermijn, zowel op het individu-niveau als het niveau van de samenleving als geheel
- Visie op hoe we dat voor elkaar krijgen, wat het betekent voor Human Capital in het domein, wat het vergt aan skills en vaardigheden, interconnectiviteit en governance

Deze en andere vraagstukken, welke voortkomen uit de beschreven ontwikkelingen in het domein en aansluiten op de door de Raad voor de leefomgeving & infrastructuur (Rli, Waardevol Toerisme, 2019) geduide transitie, zullen nader geconcretiseerd en georganiseerd worden, samen met de partners aan hogeschool- en werkveldzijde in de volgende fasen van het ontwikkelingsproces van het Professional Doctorate-programma.

4

Samenwerking in de derde cyclus

Hoe en in welke mate hebben hogescholen de propositie onderling afgestemd met andere hogescholen die tweede en eerste cyclus op dit thema aanbieden – ook om expertise bij te dragen?

Het domein Leisure, Tourism & Hospitality staat voor grote uitdagingen, dat wordt ook door het werkveld onderkend. De majeure opgaven van het domein om haar 'social licence to operate' te behouden en versterken, vereisen een nieuwe aanpak: van economische groei naar een model voor duurzame ontwikkeling vraagt om nieuwe expertise en onderzoek, nieuwe concepten en andere modellen. Een transitie is vereist naar bestemmingen en industrie die veerkrachtig zijn en daarmee zijn toegerust om mee te veranderen met een continu veranderende maatschappij. De Phd's die momenteel door de hogescholen, samen met universiteiten, ontwikkeld of lopende zijn, zijn sterk gericht op het toepassen van wetenschappelijk onderzoek binnen de academische community. Er is behoefte aan en noodzaak tot een verdere versterking van de bestaande opleidings- en kennisinfrastructuur, met een nieuw niveau van praktijkgerichte onderzoekende professionals: de Professional Doctorate.

4.1 Commitment hogescholen voor gezamenlijke ontwikkeling

Werkgroep en Klankbordgroep

Gegeven de opgaven van het domein, de sterke positie van de hogescholen en hun ambities, hebben de hogescholen besloten om gezamenlijk op te trekken. De instituten kunnen hierbij leunen op een sterke structuur. Zij werken structureel met elkaar samen in Landelijke Overleggen. Met het Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality (CELTH) beschikt het domein daarnaast over een Centre of Expertise. CELTH is het enige Centre of Expertise binnen dit domein en sinds de start in 2013, actief op alle aspecten van het domein. CELTH heeft inmiddels meer dan 100 grootschalige onderzoeksprojecten ontwikkeld, waarbij bundeling van hogescholen en hun expertises, lectoren, onderzoekers en studenten en samenwerking met marktpartijen op nationaal en internationaal niveau, centraal staat. Zowel de hogescholen zelf als het Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality hebben sterke voelsprietten in de nationale en internationale markt.

Ten behoeve van deze propositie en de vervolgstappen in de Ontwikkelfase, is een Werkgroep geformeerd. Deze Werkgroep bestaat uit beleidsadviseurs, onderwijs- en onderzoeksmanagers en lectoren vanuit alle deelnemende instituten. CELTH leidt deze Werkgroep. Met academiedirecteuren en/of leden van het CvB van enkele instituten, is daarnaast een Klankbordgroep geformeerd.

Letter of Intent

Om de gezamenlijkheid te benadrukken, treft u in deze propositie een 'Letter of Intent' aan van elke participerende hogeschool binnen het domein. Met deze brief, geven de instituten aan dat zij deze gezamenlijke ontwikkeling van harte ondersteunen.

4.2 Commitment afnemend werkveld

In welke mate is aantoonbaar commitment/toegevoegde waarde van het afnemend werkveld over nut en noodzaak van (een pilot met) de derde cyclus in het hbo op dit thema?

Gezien de opgaven heeft het werkveld in toenemende mate behoefte aan praktijkgericht onderzoek en expertise op topniveau. Vandaar ook dat het werkveld de ontwikkeling van een gezamenlijk Professional Doctorate van harte ondersteunt. Dit werkveld betreft onder andere Gastvrij Nederland (Nationale Raad toerisme, recreatie, horeca en vrije tijd, gelieerd aan VNO-NCW en MKB Nederland), Koninklijk Horeca Nederland, ANVR, NBTC Holland Marketing, Kennisnetwerk Destinatie Nederland, Schiphol Group, Accor, HMSHost, Bidfood, Marriot en het International Centre of Excellence in Tourism and Hospitality Education (THE-ICE).

Taskforce

De opgaven van het domein en daarmee de inhoudelijke urgentie om een derde cyclus op te bouwen, resulteert in commitment van het werkveld. De hogescholen zullen dan ook – met vertegenwoordigers vanuit zowel de Werkgroep als Klankbordgroep – samen met het werkveld een Taskforce organiseren ten behoeve van de gezamenlijke ontwikkeling van het Professional Doctorate-programma. CELTH fungeert hierbij als facilitator.

Letter of Support

Om het commitment van het werkveld te benadrukken, treft u in deze propositie een 'Letter of Support' aan van een breed scala aan werkveldpartijen. Met deze brief, geven de partners aan dat zij het belang en een gezamenlijke ontwikkeling van een Professional Doctorate in het domein Leisure, Tourism & Hospitality ondersteunen en graag willen participeren in de Taskforce.

HMSHost International BV
P.O. Box 75041
1117 ZN Schiphol Airport
The Netherlands
T: +31 (0)88 6034000
www.hmshostinternational.nl
Visiting address:
The Outlook, Tower H, Schiphol Airport
Event Management

NBTC
Holland Marketing

T.a.v. Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality,
trekker namens de hogescholen in het domein Leisure, Tourism
& Hospitality

NBTC Holland Marketing
Postbus 63470
2502 JL Den Haag
T +31(0)70 370 57 05
www.nbtch.nl
www.holland.com
IBAN NL66INGB0677227418
BIC INGBNL2A
BTW NL8086.41.967.B01

Den Haag, 28 mei 2020

Geachte vertegenwoordiger,

De hogescholen betrokken bij het domein Leisure, Tourism & Hospitality zijn voornemens om
gezamenlijk tot een propositie te komen voor de ontwikkeling van een praktijkgerichte
doctoraat op promotie in het hbo.

De ontwikkeling van een derde cyclische (professional doctorate) is gewenst, gegeven
de professionals in een veranderend, innovatief en professioneel
gebied in groei en impact, de behoefte aan interdisciplinaire
toeënemende technologische kennis en de behoefte aan duurzaamheid en toene-
mend belang om het onderwijs en praktijkgericht onderzoek in
het hbo te versterken, zodat de hbo's ook in de toekomst van waarde kunnen

Vereniging Hogescholen
T.a.v. Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality,
trekker namens de hogescholen in het domein Leisure, Tourism & Hospitality

Betreft: intentieverklaring en commitment propositie derde cyclische domein Leisure Tourism & Hospitality

Geachte Vereniging,

De Vereniging Hogescholen heeft de hogescholen betrokken bij het domein Leisure, Tourism & Hospitality verzocht om gezamenlijk tot een propositie te komen voor de ontwikkeling van een derde cyclische propositie op promotie in het hbo. Ik spreek hierbij mijn commitment uit, om onderdeel uit te maken van de taskforce voor deze ontwikkeling binnen het domein Leisure, Tourism & Hospitality.

De ontwikkeling van een derde cyclische is een logisch vervolg op de huidige beroepspraktijk binnen het domein Leisure, Tourism & Hospitality. Het heeft een groot impact, de interdisciplinariteit en verwevenheid met andere domeinen, noodzaak tot verduurzaming, en cetera. Het belang van samenwerking in de internationale (Europese) context van de hbo-kolom. De partners en ondertekenaars plannen om in het hbo een doctoraat te behalen die geheel aansluit op de praktijkgericht onderzoek in het hbo. Doorlopende onderzoeken ter versterking van de praktijk.

De propositie die u namens de gezamenlijke hogescholen in het domein Leisure, Tourism & Hospitality (CELTH) als trekker heeft ontworpen, het toeneemende belang van en de groot belang om het onderwijs en praktijkgericht onderzoek, om ook in de toekomst van waarde te blijven voor de uitdagingen waar we ons voor stellen in de Hospitality-domein voor staan.

Hoogachtend,
Michel Miserez
Area Vice President Marriott International
Member of the IHAB at the Hotel Management

T.a.v. Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality,
trekker namens de hogescholen in het domein Leisure, Tourism & Hospitality

Betreft: intentieverklaring en commitment deelname taskforce praktijkgerichte doctorsgraad domein Leisure, Tourism & Hospitality

3-6-2020
Geachte vertegenwoordiger,

De hogescholen betrokken bij het domein Leisure, Tourism & Hospitality zijn voornemens om gezamenlijk tot een propositie te komen voor de ontwikkeling van een praktijkgerichte doctorsgraad, gericht op promotie in het hbo.

De ontwikkeling van een praktijkgerichte doctorsgraad (professional doctorate) is gewenst, gegeven de behoefte aan hooggekwalificeerde professionals in een veranderend, innovatief en professioneel domein, geconfronteerd met uitdagingen in groei en impact, de behoefte aan interdisciplinaire samenwerking tussen sectoren, de behoefte aan duurzaamheid en toeneemende technologische kennis en de behoefte aan duurzaamheid en toeneemend belang om het onderwijs en praktijkgericht onderzoek in het hbo te versterken, zodat de hbo's ook in de toekomst van waarde kunnen blijven voor deze innovatie en maatschappelijke uitdagingen.

Wij spreken met deze 'Letter of Support' onze ondersteuning uit voor deze ontwikkeling, als vertegenwoordiger van en belanghebbende binnen het domein Leisure, Tourism & Hospitality. Wij spreken tevens ons commitment uit voor participatie in de taskforce.

Hoogachtend,

Namens

ANUR.

Algemene Nederlandse Vereniging
Van Reisondernemingen
Storkstraat 24, 3833 LB Leusden
Tel. 036-943 94 10

F. Oostdam

Vereniging Hogescholen
T.a.v. Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality,
trekker namens de hogescholen in het domein Leisure, Tourism & Hospitality

Betreft: intentieverklaring en commitment propositie derde cyclische domein Leisure, Tourism & Hospitality

Nationale Raad
toerisme, recreatie,
horeca en vrije tijd

Schiphol

Intentieverklaring en
commitment ondersteuning
ontwikkeling praktijkgerichte
doctorsgraad domein Leisure,
Tourism & Hospitality

Maaike van der Windt
Email: maaike.van.der.windt@schiphol.nl
Tel.: 020-6015947

15 juni 2020
2020003

Leisure, Tourism & Hospitality zijn voornemens om
gezamenlijk tot een propositie te komen voor de ontwikkeling van een praktijkgerichte
doctorsgraad (professional doctorate) is gewenst, gegeven
de professionals in een veranderend, innovatief en
professioneel domein, geconfronteerd met uitdagingen in groei en impact, de behoefte aan
interdisciplinaire samenwerking tussen sectoren, de behoefte aan duurzaamheid en toene-
mend belang om het onderwijs en praktijkgericht onderzoek in het hbo te versterken, zodat de hbo's ook in de toekomst van waarde kunnen blijven voor deze
innovatie en maatschappelijke uitdagingen.

De propositie die u namens de gezamenlijke hogescholen in het domein Leisure, Tourism & Hospitality (CELTH) als trekker heeft ontworpen, het toeneemende belang van en de groot belang om het onderwijs en praktijkgericht onderzoek, om ook in de toekomst van waarde te blijven voor de uitdagingen waar we ons voor stellen in de Hospitality-domein voor staan.

De ontwikkeling van een derde cyclische is een logisch vervolg op de huidige beroepspraktijk binnen het domein Leisure, Tourism & Hospitality. Het heeft een groot impact, de interdisciplinariteit en verwevenheid met andere domeinen, noodzaak tot verduurzaming, en cetera. Het belang van samenwerking in de internationale (Europese) context van de hbo-kolom. De partners en ondertekenaars plannen om in het hbo een doctoraat te behalen die geheel aansluit op de praktijkgericht onderzoek in het hbo. Doorlopende onderzoeken ter versterking van de praktijk.

De propositie die u namens de gezamenlijke hogescholen in het domein Leisure, Tourism & Hospitality (CELTH) als trekker heeft ontworpen, het toeneemende belang van en de groot belang om het onderwijs en praktijkgericht onderzoek, om ook in de toekomst van waarde te blijven voor de uitdagingen waar we ons voor stellen in de Hospitality-domein voor staan.

De ontwikkeling van een derde cyclische is een logisch vervolg op de huidige beroepspraktijk binnen het domein Leisure, Tourism & Hospitality. Het heeft een groot impact, de interdisciplinariteit en verwevenheid met andere domeinen, noodzaak tot verduurzaming, en cetera. Het belang van samenwerking in de internationale (Europese) context van de hbo-kolom. De partners en ondertekenaars plannen om in het hbo een doctoraat te behalen die geheel aansluit op de praktijkgericht onderzoek in het hbo. Doorlopende onderzoeken ter versterking van de praktijk.

De propositie die u namens de gezamenlijke hogescholen in het domein Leisure, Tourism & Hospitality (CELTH) als trekker heeft ontworpen, het toeneemende belang van en de groot belang om het onderwijs en praktijkgericht onderzoek, om ook in de toekomst van waarde te blijven voor de uitdagingen waar we ons voor stellen in de Hospitality-domein voor staan.

De ontwikkeling van een derde cyclische is een logisch vervolg op de huidige beroepspraktijk binnen het domein Leisure, Tourism & Hospitality. Het heeft een groot impact, de interdisciplinariteit en verwevenheid met andere domeinen, noodzaak tot verduurzaming, en cetera. Het belang van samenwerking in de internationale (Europese) context van de hbo-kolom. De partners en ondertekenaars plannen om in het hbo een doctoraat te behalen die geheel aansluit op de praktijkgericht onderzoek in het hbo. Doorlopende onderzoeken ter versterking van de praktijk.

De propositie die u namens de gezamenlijke hogescholen in het domein Leisure, Tourism & Hospitality (CELTH) als trekker heeft ontworpen, het toeneemende belang van en de groot belang om het onderwijs en praktijkgericht onderzoek, om ook in de toekomst van waarde te blijven voor de uitdagingen waar we ons voor stellen in de Hospitality-domein voor staan.

De ontwikkeling van een derde cyclische is een logisch vervolg op de huidige beroepspraktijk binnen het domein Leisure, Tourism & Hospitality. Het heeft een groot impact, de interdisciplinariteit en verwevenheid met andere domeinen, noodzaak tot verduurzaming, en cetera. Het belang van samenwerking in de internationale (Europese) context van de hbo-kolom. De partners en ondertekenaars plannen om in het hbo een doctoraat te behalen die geheel aansluit op de praktijkgericht onderzoek in het hbo. Doorlopende onderzoeken ter versterking van de praktijk.

De propositie die u namens de gezamenlijke hogescholen in het domein Leisure, Tourism & Hospitality (CELTH) als trekker heeft ontworpen, het toeneemende belang van en de groot belang om het onderwijs en praktijkgericht onderzoek, om ook in de toekomst van waarde te blijven voor de uitdagingen waar we ons voor stellen in de Hospitality-domein voor staan.

De ontwikkeling van een derde cyclische is een logisch vervolg op de huidige beroepspraktijk binnen het domein Leisure, Tourism & Hospitality. Het heeft een groot impact, de interdisciplinariteit en verwevenheid met andere domeinen, noodzaak tot verduurzaming, en cetera. Het belang van samenwerking in de internationale (Europese) context van de hbo-kolom. De partners en ondertekenaars plannen om in het hbo een doctoraat te behalen die geheel aansluit op de praktijkgericht onderzoek in het hbo. Doorlopende onderzoeken ter versterking van de praktijk.

De propositie die u namens de gezamenlijke hogescholen in het domein Leisure, Tourism & Hospitality (CELTH) als trekker heeft ontworpen, het toeneemende belang van en de groot belang om het onderwijs en praktijkgericht onderzoek, om ook in de toekomst van waarde te blijven voor de uitdagingen waar we ons voor stellen in de Hospitality-domein voor staan.

De ontwikkeling van een derde cyclische is een logisch vervolg op de huidige beroepspraktijk binnen het domein Leisure, Tourism & Hospitality. Het heeft een groot impact, de interdisciplinariteit en verwevenheid met andere domeinen, noodzaak tot verduurzaming, en cetera. Het belang van samenwerking in de internationale (Europese) context van de hbo-kolom. De partners en ondertekenaars plannen om in het hbo een doctoraat te behalen die geheel aansluit op de praktijkgericht onderzoek in het hbo. Doorlopende onderzoeken ter versterking van de praktijk.

De propositie die u namens de gezamenlijke hogescholen in het domein Leisure, Tourism & Hospitality (CELTH) als trekker heeft ontworpen, het toeneemende belang van en de groot belang om het onderwijs en praktijkgericht onderzoek, om ook in de toekomst van waarde te blijven voor de uitdagingen waar we ons voor stellen in de Hospitality-domein voor staan.

De ontwikkeling van een derde cyclische is een logisch vervolg op de huidige beroepspraktijk binnen het domein Leisure, Tourism & Hospitality. Het heeft een groot impact, de interdisciplinariteit en verwevenheid met andere domeinen, noodzaak tot verduurzaming, en cetera. Het belang van samenwerking in de internationale (Europese) context van de hbo-kolom. De partners en ondertekenaars plannen om in het hbo een doctoraat te behalen die geheel aansluit op de praktijkgericht onderzoek in het hbo. Doorlopende onderzoeken ter versterking van de praktijk.

Colofon

Titel

Veerkrachtig Leisure, Tourism & Hospitality-domein
*Propositie voor de ontwikkeling van een professional
doctorate-programma*

© juni 2020

Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality

Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden
ontleend. Gebruik en overname van de informatie
in deze publicatie is in overleg toegestaan onder
voorwaarde van bronvermelding.

CELTH

p/a Breda University of Applied Sciences
Postbus 3917
4800 DX Breda
www.celth.nl

